NEW YORK PUBLIC LIBRARY
DIV. S
GRAND CENTRAL STA.BOX 2231
NEW YORK 17,N.Y.

MAR 24 1965

VIENYBĖ

THE OLDEST LITHUANIAN NEWSPAPER IN THE WORLD

79 M. 10 N. | 192 Highland Boulevard Brooklyn, N. Y. 11207 | 1965 m. KOVO (MARCH) 18 D. | Telephone: APplegate 7-7257 | KAINA 20 C.

Jungtinių Tautų sesijos prezidentas Alex Quaison-Sackey, kuris pastaruoju metu labai susirūpinęs išvesti Organizaciją iš finansinio akligatvio, randa laiko ir spaudos žmonėms. Apie šimtą jų buvo pasikvietęs pietų į savo rezidenciją New Rochelle Ghanos nepriklausomybės sukakties šventės proga. Nuotraukoje ambasadorius pasakoja Vienybės redaktorei Salomėjai Narkėliūnaitei apie savo kolegų jam padovanotą jo portretą. Dešinėje - Jungt. Tautų įstaigos pareigūnas Rajishuri.

Neįsivaizduoja pasaulio be Jungtinių Tautų

Salomėja Narkėliūnaitė

Ghanos ambasadorius Jungtinėse Tautose Alex Quaison-Sackey, pats jauniausias amžiumi Generalinės Asamblėjos sesijos prezidentas ir pirmasis atstovas iš Juodojo žemyno, kad ir po nepavykusios sesijos, vistiek tiki, kad Jungtinės Tautos yra vienintelė pasaulinė organizacija taikai išlaikyti.

Jisai neįsivaizduoja pasaulio be Jungtinių Tautų ir viliasi, kad organizacijai pavyks išeiti iš akligatvio, į kurį ji pateko ryšium su finansiniais sunkumais taikos išlaikymui.

Savo tas viltis jisai anądien pareiškė daugiau kaip šimtui spaudos korespondentų, kuriuos buvo pasikvietęs pietų į savo rezidenciją esančią New Rochelle, N. Y. Tai buvo kartu ir Ghanos nepriklausomybės 8 metų sukakties paminėjimas.

Vasario viduryje savo posėdžius nutraukusi ir tik ruosėjo 1 d. susirinksianti Gen. Asamblėja pavedė savo pirmininkui atsakingą uždavinį. Iki birželio 15 d. Asamblėja turi gauti jo sudaryto ir vadovaujamo komiteto pranešimą apie tai, kaip atrodo taikos išlaikymo ir finansavimo reikalai. Jei prireiktų, Asamblėjos sesija dar galėtų būti sušaukta ir tuojau po birželio 15 d.

Jungtinių Tautų sluoksniuose tikimasi, jog prie gerų norų finansavimo problemą pavyks išspręsti, o gerų norų turi parodyti visi tie, kurie vienokiu ar kitokiu pretekstu yra atsisakę mokėti narystės mokesčius. Nemokančiųjų tarpe yra Sovietų Sąjunga, Prancūzija ir eilė kt. mažų kraštų iš komunistinio ir vad. neutraliųjų bloko.

Šiemet Jungtinės Tautos mini savo 20 metų sukaktį. Jei nenumatyti įvykiai nesutrukdys, minėjimo iškilmės įvyks San Francisco mieste.

MIRĖ POETAS KAZYS BORUTA

Lietuvos Rašytojų sąjungos rūmai kovo 11 dieną apsigaubė gedulu. Salėje, gėlių ir vainikų apsuptas, visam laikui užmigęs ilsisi įžymus lietuvių rašytojas Kazys Boruta. Ilsisi ramus dėl nebaigtų siužetų, apysakų ir eilėraščių, ilsisi sunkios ligos iškamuotu veidu, paskendęs tarp baltų kalijų ir besikošiančios pro žiedus mirtinai žalsvos šviesos.

Didžio nuostolio prislėgti atiduoda jam paskutinę savo pagarbą būriai vilniečių, draugai, artimieji. Tyliai vilnija Grigo muzika. Dar tyliau šnara atsisveikinančiųjų neryžtingi žingsniai, be garso veržiasi sunkiai sutramdomos artimųjų ašaros.

Vienas po kito garbės sargyboje prie karsto sustingsta rašytojai -- plunksnos draugai, meno ir kultūros darbuotojai. Velioniui atiduoda pagarbą Eduardas Mieželaitis ir Juozas Baltušis, Kostas Korsakas ir Justinas Marcinkevičius, Juozas Banaitis ir Albertas Laurinčiukas. Visų kartų poetai ir prozininkai, mokslo veikėjai, velionio draugai. Šešioliktą valandą sujuda gėlės, vainikai, karsto dangtis paskutinį kartą uždengia mums brangų

Tęsiama 10 psl.

MES

VYTAUTAS ŠIRVYDAS

Jei mes išeivijoje generaliniu politiniu štabu turėtumėm vieną visų pripažįstamą veiksnį, be abejo, jis būtų suplanavęs vieningą ir įspūdžio darantį išeivijos atkirtį dabar Lietuvoje ruošiamam 25 metų okupacijos sukakties minėjimui. ALTas savo "pištolietą" jau iššovė pernai, Washingtone sušaukdamas Amerikos lietuvių suvažiavimą — ir tai, nelemtu laiku, nes amerikiečių dėmesį sukaupė ukrainų Ševčenkos statulos atidengimas. Ir Pietų Amerikoje pasiskubinta su to sausžemio lietuvių suvažiavimu. Tokiu būdu, okupantas galės "ramus" savo sukaktį minėti, nes, vieningos politinės atstovybės neturėdama, išeivija puikius propagandinius ginklus jau atbukino, o naujų kolkas dar nesugalvojo. Ar gi ne būtų buvę puiku, jei visuose pasaulio kraštuose būtų vykę masiniai lietuvių protesto suvažiavimai tuo pačiu metu, kai Vilniuje planuotas "džiaugsmas"? Dabar gi teliko chicagiečių operos grupės statomas Verdi Requiem.

••

Vienybės leidėjas ir redaktorius poetas Juozas Tysliava, tik prieš mirtį, laikraštyje (1961 m. lapkr. 10 d.) skelbė: "Su tėvynėje pasilikusiais turėtumėm būti atsargesni: ne mums, bet jiems priklauso Lietuvos ateitis." Lygiai tą patį galvojo ir velionis prof. M. Biržiška, pareiškęs, kad ne išeiviai Lietuvą išlaisvins, bet Lietuvoje pasilikusi tauta. Vienas rimčiausių Amerikos senųjų lietuvių tautininkų vadų adv. A. Olis per Margučio radiją Vasario 16 minint 1956 m. tarė: "Būtų perdaug nerimta manyti, kad Lietuvą laisvinti byloje vieni

Tęsiama 4 psl.

Žemiau telpančio rašinio autorė - BALFo centro vald. vicepirmininkė dr. Elena Armanienė pamaldose, kuriomis buvo atidarytas Lietuvių Kongresas Sao Paulo mieste. Tolian V. Sidzikauskas, dr. A. Nasvytis, St. Lozoraitis.

BALFAS IR PIETŲ AMERIKOS LIETUVIŲ III KONGRESAS

Jau nuo senai Balfas sielojasi lietuviais, gyvenančiais Pietų Amerikoje, norėdamas jiems vienu ar kitu būdu pagelbėti, bet dėl stokos ryšių, tie norai vis buvo atidedami ateičiai. Todėl ir atsirado tikrai reta proga susipažinti ir bent šiek tiek arčiau lietuvių būklę pažinti per įvykusį Pietų Amerikos Lietuvių III-jį Kongresą, kuriame teko Balfą atstovauti ir jo vardu Kongresą pasveikinti.

Pietų Amerikos Lietuvių III-jo Kongreso metu Sao Paulo mieste, Brazilijoje, vasario 18-21 dd. Balfas daugeliu atveju buvo prisimintas ir paminėtas.

J. E. vysk. V. Brizgys, kalbėdamas Villa Zelinos Lietuvių par. bažnyčioje per iškilmingas mišias, savo pamoksle ragino lietuvius būti gailestingais ir nurodė Balfą kaip vieną pavyzdžių, atliekantį svarbius labdaros darbus. Taip pat per kitus sveikinimus ir darbo komisijose Balfo nuveikti ir tebevykdomi darbai ne kartą su pagarba buvo prisiminti.

Į Pietų Amerikos kraštus iš Lietuvos didžiausia dauguma lietuvių atvyko maždaug prieš 30 metų. Atvykę jie iš Lietuvos, dėl kitokio ar sunkiai lietuviams pakeliamo klimato, gyvenamųjų sąlygų, papročių ir kalbos trūkumo, pateko į vargą, ligas ir turėjo nugalėti labai daug sunkių gyvenimo sąlygų. (Kaip viena tautietė pasakė, kad "daugelį iš mūsų kirmėlės užėdė, taip bloga mums buvo").

Tada dar buvo Lietuva laisva ir patyrusi apie jų sunkią dalį, stojo jiems į pagalbą kaip medžiagine, taip ir dvasine parama, siųsdama lėšas lietuviškų mokyklų statymui, sporto ratelius aprūpindama sporto įrankiais ir asmeniškai gelbėdama į vargą patekusiam. Lietuviai patys nenuleido rankų ir steigė paskiras organizacijas, chorus, bet tai neturėjo labai svarbios reikšmės didelėje lietuviškoje šeimoje ir nesujungė visų bendriems reikalams ir idealams. Laikas veikė lietuvių nenaudai, ir nutautėjimas atlikinėjo savo darbą. Lietuviai tarp savęs suskilo ir daugelis visiškai atsiskyrė, o žymi dauguma pakrypo bei pradėjo tarnauti dabartiniam Lietuvos pavergėjui ir lietuvių tautos naikintojui. Dar daugiau, nutautėjimas ėmė savo dalią, ir didelė dauguma lietuviškojo jaunimo jau nebekalba lietuviškai arba kalba labai maišyta kalba.

Po II Pas. karo į šiuos kraštus atvyko nauja, nors ir negausi, bet pajėgi lietuvių banga, bet ir juos naujos įsikūrimo sąlygos, stoka kalbos ir kitos aplinkybės nudelsė jungtis į bendrą darbą ir rasti bendrą kalbą.

Gerėjant pokarinėms ekonominėms sąlygoms, nors politiniai tos sąlygos nuolatos yra trukdomos, lietuviai pradėjo aiškiau ir viltingiau žvelgti į rytojų. To pasėkoje, jau prieš 5 metus kelių lietuvių bendromis pastangomis ir Kanados lietuvių pavyzdžiu nutarė jungtis tarp paskirų Pietų Amerikos kraštų, ir buvo nutarta sušaukti I-jį Pietų Amerikos Lietuvių Kongresą, kuris ir įvyko 1960 m. gruodžio m. Argentinoje.

Tai ir buvo branduolys ir pradžia tolimesniems darbams ir pasiryžimams. Antrasis toks pats Kongresas įvyko Montevideo, Urugvajuje, ir šis III-sis šūkiu "Mūsų Jėgos -- Lietuvai Tėvynei" — laikomas gražiausiai nusisekusiu, geriausiai suorganizuotu, susilaukusiu didelių pritarimų kaip iš Brazilijos vyriausybės, besimokančios studentijos, visuomenės ir, žinoma, tarp savų tautiečių, kurie taip nuoširdžiai dalyvavo, užpildydami visas bažnyčias, teatrus ir sales. Kaip vienas iš rengėjų yra pasakęs, kad teko pamatyti tiek ir tokių žmonių, kurių anksčiau niekur nebuvo galima sutikti.

Darbo posėdžiuose buvo išnagrinėta daug svarbių temų ir žvelgta ateitin, svarbiausia, kad buvo sudaryta pagrindinis ir centrinis organas, pavadintas Pietų Amerikos Lietuvių Taryba, į kurį įeis Argentinos, Brazilijos, Urugvajaus atstovai; jaunimas toje Taryboje bus taip pat atstovaujamas. Tik su gailesčiu tenka pastebėti, kad dėl nežinomų sąlygų trūksta kaip Kolumbijos, taip ir Venezuelos lietuvių, bet, atrodo, kad laikas ir padėtos pastangos pagelbės išsiaiškinti susidariusius skirtumus ir visi kraštai susijungs bendram darbui kaip tai Lietuvos laisvinimo reikalams ir lietuvybės išlaikymo, o ypač lietuvybės ugdymo mažųjų ir jaunimo tarpe. Ši Pietų Amerikos Lietuvių Taryba turėtų būti pagrindinis Centras, į kurį bus galima kreiptis visuomet ir visais reikalais, kuomet tik bus reikalo. Kur bus jo pagrindinis būstas, dar nėra aišku, bet yra tikra, kad tai bus patvarkyta.

Dalyvaujant Politinės ir Visuomeninės Komisijos darbų posėdžiuose, paaiškėjo, kad medžiaginė parama, kuri anksčiau būtų buvusi gal ir labai reikalinga, šiuo metu nesanti svarbi ar būtina, nes vargo nebėra ir, kaip vienas tautietis yra pasakęs, kad tie, kurie nori dirbti ir dirba, gerai pragyvena ir tai tiesa, kad kai kurie lietuviai yra įsigiję gražių turtų ir kai kurie net turtingiausiais lietuviais pasaulyje vadinami.

Bet, deja, iš visų reikalų nagrinėjimo taip pat išryškėjo, kad dvasinės ir kultūrinės paramos jiems daug daugiau, kaip duonos reikalinga, o ypač reikia gelbėti mažuosius ir jaunimą nuo visiško nutautėjimo. Ta pagalba, kaip knygų, vadovėlių, plokštelių, o ypač elementorių pavidale yra labai skubiai reikalinga.

Visame Sao Paulo mieste, kuriame gyvena 30,000 lietuvių, yra tik 2 elementoriai, bet ir tie nuo ilgo vartojimo jau sudėvėti. Ypač pageidautina lietuviškų dainų, šokių ir įkalbėtų plokštelių. Viena žymi visuomenininkė iš Argentinos pasakė, kad mažieji ir jaunieji išgirsta lietuviškas dainas ir kalbą tik tada, kai gaunama plokštelių iš Lietuvos.

Iš JAV užsisakyti knygų ar plokštelių neįmanoma, nes šių laikų Argentinos, Urugvajaus ar Brazilijos pinigais jos esančios neįperkamos.

Todėl mums, JAV lietuviams, svarbu paskubėti Pietų Amerikos lietuviams į talką, norint išlaikyti mažuosius ir jaunimą savo tarpe.

Reikia pažymėti, kad Pietų Amerikoj yra labai daug ir gražaus jaunimo, kuris susiorganizavęs į chorus, tautinių šokių ansamblius ir organizacijas, bet išlaikyti ir ugdyti tuos jau esamus dalinius bei paskirai kiekvienam turime padėti ir pagelbėti.

Iš statistinių duomenų per Kongresą paaiškėjo, kad Pietų Amerikos kraštuose gyvena apie 100,000 lietuvių, kurie tarp kraštų yra pasiskirstę sekančiai: Brazilijoje apie 50,000, Argentinoje tarp 30,000-40,000, apie 5,000 Urugvajuje, kiti pasiskirstę tarp kitų kraštų, o Čilėje tegyvena tik 7 lietuvių šeimos.

Besilankydama Argentinoje, bei iš Urugvajaus atstovų patyriau, kad švietimo pagalba būtų svarbiausia ir reikalingiausia ir kuo skubiausia, nežiūrint ir kitų pageidavimų, kurie buvo išreikšti per komisijų posėdžius ir per Kongresą.

Todėl kviečiame visus JAV lietuvius į Pietų Amerikos lietuvių švietimo ir tautinės lietuviškos kultūros gelbėjimo darbą!

ELENA ARMANIENĖ
BALFO CENTRO VALDYBOS
VICEPIRMININKĖ

Lietuviai Kalifornijoj

Los Angeles, Kalifornija. Gražiai ir pagarbiai paminėjus savo tautos ir bažnyčios globėjo šv. Kazimiero šventę, dabar ruošiamasi metinėms rekolekcijoms, kurios prasidės sekmadienį, kovo 28 d., ir tęsis per visą savaitę, iki sekmadienio, balandžio 4 d. imtinai.

Rekolekcijos bus baigtos religiniu koncertu De Bois Oratorija: Septyni paskutiniai Kristaus žodžiai.

Šią Oratoriją atliks: šv. Kazimiero choras, vedamas B. Budriūno, su solistais Florence Korsak, Antanu Pavasariu ir Rimtautu Dabšiu. Prie vargonų: Mrs. Buell.

* Solistas Antanas Pavasaris, šeštadienį, kovo 20 d. 7:30 val. vak., parapijos salėje rengia pirmąjį dainų ir operų koncertą — rečitalį. Akompanuoja Raymonda Apeikytė. Visa Los Angeles ir kitu miestų lietuviškoji visuomenė kviečiama dalyvauti ir pagerbti lietuvį menininką, kuris, kaip ir daugelis lietuvių dainininkų, nors ir dirbdamas sunkų fizinį darbą, randa laiko savo talentą puoselėti.

* Sekmadienį, kovo 21 d., parapijos salėje įvyksta dviejų chicagiškių dailininkų parodos. Paroda atdaroma: 12:30 val. p. p. Abu dailininkai A. Kurauskas ir V. Virkau yra vieni iš iškilesniųjų mūsų jaunosios kartos atstovu ir jų paveikslai pirmą sykį bus pristatyti kolonijai. Be to, parodos metu bus paminėtas ir tragiškai žuvęs poetas Algimantas Mackus. Visi kviečiami dalyvauti.

* Juozas Bačiūnas, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas, kovo 23 d., grįždamas iš Havajų su savo ponia sustos šioje kolonijoje. Kovo mėn. 27 d. 7:30 val. vak. ALTS Los Angeles Skyrius ir Lietuvių Tautiniai Namai, 3356 Glendale Blvd., rengia viešą Bačiūno priėmimą, į kurį kviečiami visi lietuviai. Bus oficiali dalis ir programa. Po programos -- kavutė.

* SVARBESNIEJI ĮVYKIAI PARAPIJOS PASTOGĖJE:

Kovo 20 d. Ant. Pavasario rečitalis. Pradžia: 7:30 v. v.

Kovo 21 d. Kurausko ir Virkau Paroda. Pradžia: 12:30 val. p. p.

WHITE HORSE
Tavern
BARAS IR RESTORANAS
Duodami polaidotuviniai pietūs.
PRANAS BRUČAS
Savininkas
86-16 Jamaica Ave.
Woodhaven, N. Y.
Tel. Virginia 6-9519

Ray's LIQUOR STORE
JUOZAS IR IZABELĖ MISIŪNAI
Įvairiausios rūšies amerikoniški ir importuoti gėrimai.
Didžiausias degtinės ir vyno pasirinkimas.
103-35 LEFFERTS BLVD. RICHMOND HILL, N. Y.
Tel. VIrginia 3-3544

Skaniausia lietuviška duona gaunama
SILVER BELL BAKING CO.
A. RADŽIŪNAS, sav.

PYRAGAI VEDYBINIAMS
IR KITOKIEMS POKYLIAMS
Pristatome į namus
prašome telefonuoti:
STagg 2-5938
36-40 Stagg Street
Brooklyn 6, N. Y.

Lietuviškoje Chicagoje

* CHICAGOS lituanistinių mokyklų mokinių dailiojo žodžio varžybos yra rengiamos balandžio 4 d. Jaunimo Centre. Varžybų programą ir taisykles sudarė mokytojai: Sofija Jonynienė, Jonas Kavoliūnas ir Juozas Masilionis.

* LIETUVOS VYČIŲ organizacija kovo 7 d. paminėjo šv. Kazimierą. Minėjimo proga įvyko pamaldos ir pusryčiai su programu šv. Mykolo parapijos bažnyčioje bei salėje.

* EUGENE (TOOTIE) WASWIE, 17 m. amžiaus jaunuolis, kuris kartu su dviems šešiolikamečiais savo draugais kaltinamas 66 m. amžiaus Fred Christiansen nužudymu, yra lietuvių kilmės. Apie tai rašo Chicagos Sun-Times dienraštis kovo 9 d. laidoje. Fred Christiansen buvo nužudytas ir iš jo atimta 11 dolerių, beeinant jam į krautuvę cigarečių nusipirkti.

* CHARLES UKELIS, "Lituanicos" užeigos savininkas Bridgeporto lietuvių kolonijoje, po 7 savaičių praleistų ligoninėje sugrįžo į namus. Jo sveikata kiek pagerėjo, bet dar vis nesijaučia labai gerai, nes Kamuoja cukrinė liga. Aplankiusiems Vienybės atstovams, Ukelis papasakojo prisiminimų iš praeities ir parodė dvi dideles dėžes medaus, neseniai gautas iš giminių, gyvenančių Vilkaviškio apskrityje. Ukelis yra senas Vienybės rėmėjas; ir šį kartą jis įteikė auką Vienybei.

* OPERETĘ "LINKSMOJI NAŠLĖ" lietuvių kalba stato "Tarptautinis Teatras" balandžio 4 d. Marijos aukšt. mokyklos salėje. Pagrindines roles išpildys: Alg. Brazis, Kristina Bertulis, Edvardas Radvila, Geraldina Mikužis ir kt.

* ALBINAS BARANAUSKAS gavo 1,000 dol. premiją už savo romaną Draugo konkurse. Premija buvo įteikta šio dienraščio koncerte, įvykusiame kovo 14 d. Jaunimo Centre. Jo romanas buvo pavadintas "J ir J", o vėliau pakeistas į "Karklupėnuose." Tokiu vardu romanas jau pasirodė knygų rinkoje. Draugo koncerto programą išpildė sol. Lilija Šukytė iš Kanados. Jai akompanavo komp. Vladas Jakubėnas.

* S. NARKĖLIŪNAITĖ, Vienybės redaktorė, balandžio 10-11 d. d. lankysis Chicagoje ir rodys filmas iš pasaulinės parodos New Yorke lietuviškų parengimų, P. Amerikos liet. kongreso Brazilijoje, lietuvių gyvenimo Argentinoje ir Brazilijoje bei kita. Balandžio 10 d. filmai bus demonstruojami Ciceroje, o balandžio 11 d. -- Lietuvių Auditorijoje, 3133 So. Halsted St., Chicagoje.

"Užburtoji dūdelė"

Clevelando kolektyvas -- 20 asmenų -- gana darnus ir pajėgus. Vaidintojai: Balčiūnaitė, Bridžiuvienė, Milda ir Rūta Jokubaitytės, Kazėnienė, Nijolė ir Viktutė Lenkauskaitės, Mariūnaitė, Marcinkevičiūtė, Žilionytė ir kiti (dar dešimts) turėjo įdėti nemaža darbo valandų, beprakaituojant ir besipraktikuojant publiką užburti.

"Užburtąją dūdelę" atsikvietė ir spektaklį globojo Chicagos Scenos Darbuotojų Sąjunga, kuri ir pati kartais sukombinuoja šį tą pastatyti.

Chicagos ateitininkai tą patį vakarą tame panciame pastate taip pat prisistatė su savotiškais burtais: pradėjo paskaitų ciklą apie meilę.

Pirmąją paskaitą skaitė dr. V. Bieliauskas -- Cincinnati šv. Ksavero kolegijos psichologijos fakulteto dekanas. Jis čia kalbėjo tema "Meilė šeimoje." Kalbėtojas apie 60 asmenų (daugumoje moterys) būriui daugumoje dėstė teoretiškus dalykus, neliesdamas "karštesnių" vietų. Nors vienoje vietoje jis pažymėjo, jog "kalbant apie meilę, negalima išvengti keletos žodžių ir apie lytį." Jis taip pat išaiškino, kodėl mokslininkai dažnai būna nevedę. Pasak dr. Bieliausko, darbas jiems atstoja lytinę meilę.

Sekančioje paskaitoje (kovo 20 d.) D. Brazytė-Bindokietė kalbės apie vyrą ir žmoną išeivijos literatūroje, o paskutinėje (kovo 27 d.) -- kun. V. Bagdanavičius į vyro ir žmonos meilę pažiūrės teologijos specialisto žvilgsniu.

Kovo 14 d. patiekalu Chicagos lietuviams buvo Draugo romano premijos įteikimo proga surengtas sol. L. Šukytės koncertas. Garsusis lietuviškų sūrių gamintojas John Andrulis čia save ir savo "Skaniausius Sūrius" dar labiau pagarsino, įteikdamas tūkstantinę premijos laimėtojui Albinui Baranauskui.

Beje, tai jau yra trečioji sūrio gamintojo tūkstantinė panašiam tikslui. Atrodo, kad lietuviai, skaitydami Draugo romanus, neužmiršta ir lietuviško sūrio.

(eš.)

Dr. V. Bieliauskas kalba apie meilę. Paskaitą surengė Chicagos ateitininkai kovo 13 d. Jaunimo Centre.

Miškų deivė ir kiškiukai "Užburtoje dūdelėje", kurią pastatė clevelandiečiai Jaunimo Centre kovo 13 d. Miškų deivė - Rūta Jokubaitytė, kiškiukai - seserys Lenkauskaitės.

V. Zalatoriaus nuotrauka

PRANEŠIMAS

1964-65 metų Lietuvių Studentų Sąjungos Centro Valdyba, remdamasi LSS rinkiminių taisyklių VI. 2 pastraipa, paskyrė sekančius penkis asmenis į 1965 metų LSS centrinių organų Rinkiminę Komisiją: Algį Jokūbaitį, 17166 Freeland, Detroit 35, Michigan; Šarūną Lišauską, Daivą Bajorūnaitę, Jūratę Jokšaitę ir Giną Staniulytę.

LSS Rinkiminė Komisija praneša, kad kandidatų siūlymas į Lietuvių Studentų Sąjungos centrinius organus prasidėjo kovo 15 d.

Asmenys, norintys kandidatuoti į Lietuvių Studentų Sąjungos centrinius organus (Centro Valdybą, Kontrolės Komisiją, ar Garbės Teismą), turi sąrašus pristatyti Rinkiminei Komisijai ne vėliau balandžio 1 d. (pašto antspauda).

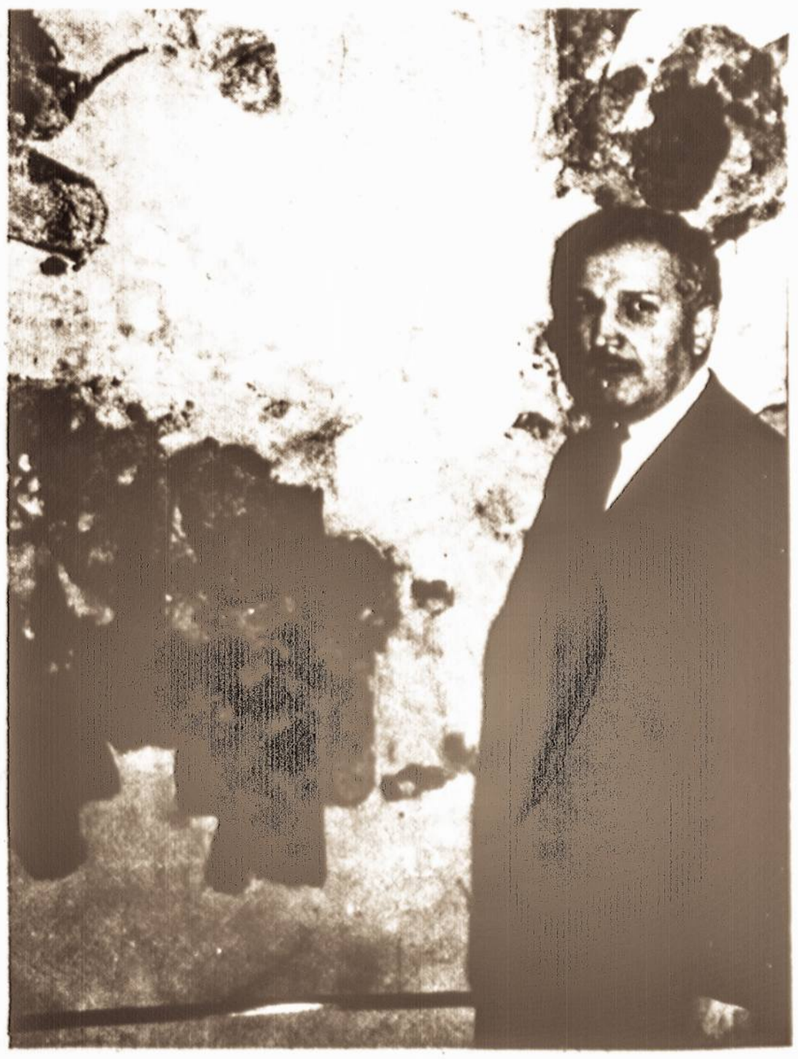

Dail. K. Žoromskis ir jo "Gyvenimas baigiasi" Chicagos Čiurlionio Galerijoje. Šis paveikslas buvo įkainuotas du tūkstančius dolerių.

V. Zalatoriaus nuotrauka

Dailininkas Žoromskis, burtai, meilė, sūriai Chicagoje

Dail. K. Žoromskio meno paroda, vaidinimas apie užburtąją dūdelę, paskaita apie meilę ir sūrių gamyklos savininkas lošė pagrindines roles Chicagos kultūriniame gyvenime kovo mėn. 13-14 dienomis.

Gausių meno parodų Chicagos lietuviuose įsiterpęs newjorkietis dailininkas Kazimieras Žoromskis nebuvo pamirštas gausaus būrio gerbėjų, kurie jį čia pirmą kartą pamatė 1955 metais įvykusioje parodoje.

Parodos atidarymo dieną -- kovo 13-ją Žoromskį sutiko apie 200 tautiečių -- meno mėgėjų bei šiaip smalsuolių. Vieni iš jų akylai stebėjo tuos 40 paveikslų, kuriuos dailininkas atsigabeno iš New Yorko, kiti -- žiūrėjo paveikslus bežiūrinčiuosius, o dar kiti -- gėrė rengėjų (jūsų skautijos korporacijos "Gintaro") nešiojamą kažkoki tai skystį ir plepėjo dienos aktualijas.

Dailininką ir pačią parodą čia pristatė žymūs žmonės: gen. konsulas dr. P. Daužvardis ir Lietuvių Menininkų Klubo pirm. P. Gaučys. Kukliai prabilo ir pats svečias iš New Yorko padangės.

Salės centrinėje vietoje kabojo du didžiuliai paveikslai, kurių vieną "Gyvenimas baigiasi" dailininkas išskyrė kaip patį geriausiąjį iš visų darbų. Paveikslas -- problematiškas: geltoni, pilki, mėlyni lopai. Kaina irgi problematiška -- 2,000 dol.

"Užburtoji dūdelė" -- Mykolo Venclausko 4 veiksmų pasaka pritraukė beveik pilną Jaunimo Centro didžiąją salę publikos. Clevelando Vaidilos teatras su režisieriumi ir dekoratoriumi Petru Maželiu chicagiečius papenėjo lengvos tematikos kūriniu, kuris patiko jaunimui, bet ir senimas stebėjo su dėmesiu.

Maskvoje apdovanota apie 40 Lietuvos Žemės ūkio darbuotojų už pasisekimus. Rūsnės žuvininkystės kolchozo vedėjas H. Nekrošas, už gerą maistingų žolių auginimą, gavo aukso medalį.

Lietuviai Advokatai

S. Bredis, Jr.
37 SHERIDAN AVENUE
Brooklyn 8, N. Y.
Tel. AP 7-7083

C. A. Voket
(Vokietaitis)
41-40 74th STREET
Jackson Heights, N. Y.
Tel. NEwton 9-6620

THE Arlington Restaurant
Tel TAylor 7-9842
385 Arlington Ave.
Brooklyn 8, N. Y.
Ona ir Jonas Valaičiai

VIENYBĖ

The oldest Lithuanian newspaper in the world was established by Juozas J. Paukstys in 1886 and is published weekly by Valerie Tysliava and Juozas N. Tysliava at 192 Highland Boulevard, Brooklyn 7, N. Y. Telephone: APplegate 7-7257. Editor: Salomeja Narkeliunaite; Managing Editor: Valerie Tysliava; Senior Editor: Vytautas Sirvydas; English Editor: Demie Jonaitis; Associate Editor: Edvardas Sulaitis. Entered as Second Class Matter October 23, 1907, at the Post Office in Brooklyn, N. Y. Subscription rate: $7.00 for one year. Three weeks' notice is required to change a subscriber's address. Advertising rates on application. All rights are reserved and no part of this newspaper may be reproduced without the consent of the Publishers. All manuscripts submitted are subject to editing.

Mes

VYTAUTAS ŠIRVYDAS

Atkelta iš 1 psl.

Amerikos lietuviai atliks kokį tai nulemiantį vaidmenį. Tačiau, tai nereiškia, kad niekuo padėti negali, viską palikdami didžiosioms galybėms."

••

P. Cvirkos Raštuose (XII t., p. 175-176) įdomi mintis bolševikų 50 metų revoliucijos sukakčiai: "Rusams lengviau buvo priimti revoliuciją dėl to, kad ją darė rusai, kad tai buvo jų tautinis dalykas. Mažoms tautoms ji neša ir nutautinimo ir didelės tautos įtakos baimę." Cvirka buvo Vienybės bendradarbis 1924-1926 metais. Mirė 1947 m.

••

Lietuvos užpečkiuose užaugusių mūsiškius "galvų" komentarų nežiūrint, sovietijos žinovo, buvusio Valstybės departmento pareigūno George Kennan prieš kelis metus Foreign Affairs žurnale paskelbtoji "sulaikyti komunistus" politika, matyt, sėkminga, nes "vienalytis kaip uola" raudonasis pasaulis jau subyrėjęs į keletą skeveldrų. Atsimename, Chruščevas kelissyk nustatinėjo "šešis" mėnesius išsikraustyti iš Berlyno, ir nudegė nagus, pabandęs pavojingas raketas įšmugeliuoti Kubon. Kovos Vietname tėra šios politikos tąsa.

••

Prof. Strausz-Huppe, recenzuodamas Stillmano ir Pfaffo veikalą "The Politics of Hysteria: The Sources of 20th Century Conflict", sprendžia: Talkininkus telkėme, atrodo, sumania akimi pasirinkdami, pagal geografijos reikalavimus, tuos, geriausiai tinkančius komunistus sulaikyti politikai, kurią veikalo autoriai pagiria dėl jos tylaus, bet sėkmingo pavykimo. Maskvos įtaka raudonajame pasaulyje susmuko ne dėl to, kad jos antroji komunistų karta jau ideologiniai pavargo, arba kad šiltas gūztelės susisukusios raudonos viršūnės prinoko, bet dėl to, kad Vakarai sėkmingai sulaikė tolimesnį komunistų išplitimą, kuris įvairių krizių ėdamam raudonajam pasauliui būtinas garui nuleisti."

••

Mainosi laikai, ir mes su jais. Lietuvoje gimusių skaičiams Amerikoje mažėjant, o čia gimusių gausėjant, lietuvių kalba, pirmiausiai pasidarė "prabanga" šeimose, o po to, bažnyčiose. Jos dabar uždarinėjamos Amerikoje, kaip Vilniuje. Darbininkas praneša, kad Allentowno vyskupija (įkurta tik prieš 4 metus), panaikino dvi senas lietuvių parapijas ir misiją. Ši buvo McAdoo, Pa. Ją aptarnavo Tamaqua kunigai. Parapijos tai šv. Antano — Reading, Pa. ir šv. Mykolo, Easton, Pa. (įkurta 1916 m.). Ypač, sako, gaila šiosios: "Lietuviai daug privargo, kurdami, nemaža pinigų sudėjo. Penki lietuvių kalbą moką kunigai pasiskirstyti po kitataučių parapijas."

---

* STATISTIKA pasakoja, kad 1953-1962 metų laikotarpyje 8,021 estai, 21,657 latviai ir 19,145 lietuviai tapo Amerikos piliečiais. Nepiliečių 1964 metų įsiregistravimo rekordai rodo, kad Lietuvoje gimusių nepiliečių tais metais sausyje buvo 22,308. Daugiausia Illinois -- 6,905; po to Mass. -- 2,804, ir New Yorko valstybėje -- 2,582. Šių metų įsiregistravimo duomenys dar nepaskelbti.

Girnakalis

IŠ KAIRĖS IR IŠ DEŠINĖS

SUVALKIJOS PRAEITIES KAI KURIOS PROBLEMOS (ir kalbos su Žemaičiu-Dumčium).

I.

Suvalkija (kitaip — Užnemunė, Sūduva, Pietinė Lietuva ir t. t.; vardų daug, bet nė vieno tikrai gero) turi ne tik bendrų lietuviškų, bet ir vien savų praeities problemų. Suvalkija praeity buvo apgyventa jotvingių, kurie intensyviau tyrinėjami tik naujausiais laikais. Galimas dalykas, dalis dabartinės Suvalkijos buvo apgyventa lietuvių ar prūsų. Visi senieji Suvalkijos gyventojai kovų su kryžiuočiais metu negalėjo savo plotuose išsilaikyti: vieni žuvo, kiti persikėlė į Lietuvą, treti persikėlė pas kryžiuočius (šie buvo apgyvendinti į šiaurę nuo dabartinio Karaliaučiaus). Kad kraštas liko žmonių negyvenamas ir užaugo miškais, liudija daug išlikusios medžiagos. O jau dr. J. Totoraitis, rodos, išblaškė ir paskutines abejones, kad Suvalkija buvo tapusi žmonių negyvenama "wildness," dykuma. Žmonių negyvenamuose miškais apaugusiuose plotuose mėgo medžioti Lietuvos galiūnai. Čia bemedžiojantį Kęstutį kartą pasigavo kryžiuočiai ir nusitempė į nelaisvę. Čia ir Vytautas Didysis su Jogaila staugė kaip liūtai, kai pasiuntiniai pranešė, kad imperatorius Zigmantas pripažino kryžiuočiams Žemaičius.

Vėliau kryžiuočių grėsmė išnyko, bet Suvalkija apgyvenama buvo lėtai. XVI amžiuje minimi apgyventi Nemuno paupiai ir viena kita gyvenvietė, kaip Simnas, Punskas, Bolhakauskio palivarkas (netoli Rudaminos), Naujoji Valia (vėliau pavadinta Virbaliu) ir dar kai kas. Kyla klausimas, kaip galėjo išlikti gana daug senųjų vietovardžių, jei žmonių gyvenimas Suvalkijoje buvo bent trejetą šimtmečių nutrūkęs? Kaip galėjo mūsų laikus pasiekti tokie vardai, kaip Kirsna, Sasna(va), Leipalingis? Iš kur kryžiuočiai savo kelionių aprašymuose iš Kęstučio laikų žino "eine grosse Flusse der hiess Palle" — didelę upę vardu Palios (palias jie rado, bet iš kur jie žinojo jų vardą)? Kryžiuočių minima Molwat ir dabar tebėra tuo pačiu vardu -- Amalva.

Dr. J. Totoraitis basanavičinėje "Lietuviu tautoje" dar prieš I Pas. karą paskelbė girtuoklio Daukšių vargonininko Dubausko ir kitų pasakojimus apie senovės lietuvių religiją. Pasakojimais, rodos, niekas netiki, bet ten yra pateikta tiek, kad sunku viską priskirti tik žmogaus fantazijai ir vėlesnei kūrybai.

Pagaliau niekas nėra tyrinėjęs ir Suvalkijos apgyvendinimo XVI amžiuje ir vėliau. Iš kurių Lietuvos kraštų ir kokie žmonės buvo dabartinių suvalkiečių protėviai? Nėra atsitiktinis dalykas, kad XIX amžiuje svetimieji Suvalkiją bando atskirti nuo Lietuvos kamieno (po padalinimų visa Lietuva teko rusams, o Suvalkija — Prūsijai, po Napoleono Suvalkija pagaliau liko kongresuvkos dalimi).

Jau buvo Suvalkijos praeities tyrinėtojų. Tik Suvalkijos istorija vis jiems išeidavo daugiau ar mažiau parapijų ir bažnyčių istorija. XVI a. Grigorijaus Valavičiaus girių aprašymas vis buvo labai patogus ir patikimas istorijos išeities punktas. Ateity kas nors turės atlikti nelengvą darbą — parašyti pietinių Lietuvos žemių istoriją.

II.

Anąkart Vienybėje nekaip pasisakiau apie diletantišką "Pietinė Lietuva G. Valavičiaus 1559 metų Lietuvos girių aprašyme". Žemaitis-Dumčius dabar Naujienose pasisako dėl tos mano kritikos. Įdomu, kad jis su manim nesiginčyja, tik įrodinėja, kad aš esu ar bent galėčiau būti komunistinių pažiūrų. Kadangi tokiems išvedžiojimams mano recenzijoje medžiagos kaip ir nėra, tai Žemaitis-Dumčius pats gausiai prideda ir man priskiria. Jei iš jo pasisakymo išmestume tuos jo paties sukurtus ir nežinia dėl ko man priskiriamus įrodinėjimus, tai neliktų beveik nieko. Šitokia išvada, manau, už Žemaičio-Dumčiaus pasisakymą esu pilnai atsiteisęs.

III.

Kaip ir daug kas, A. Žemaitis, begaudydamas patriotinius sentimentus, įsipainiojo į lenkiškus tinklus. O reiktų mums pasilikti tai, kas yra mūsų, lenkams atiduoti tai, kas yra lenkų. Tik nėra lengva pasidalinti. A. Žemaičiui nevyksta su lenkais dalintis Žygimantą Augustą. Ar yra reikalo pamaldžiai

Tesiama 5 psl.

Mums rašo

ĮSAKYTAS IR LAISVAS VYSKUPO "PLIEKIMAS"

Draugo vasario 6 d. laidoje yra sklandžiai parašytas B. Babrausko straipsnis "Poetas įpareigotas vyskupą plakti". Babrauskas rašo, kaip poetas A. Miškinis pakartojo komunistų kaltinimus prieš vysk. V. Brizgį.

Aišku, kad A. Miškinis nebuvo įpareigotas, o tiesiog įsakytas tai padaryti. Vokiečių okupacijos metu Ant. Miškinis gyveno Lietuvoje ir gerai žino, kad bolševikų kaltinimai vyskupui Brizgiui yra nevykusiai iš piršto išlaužti ir ne tik neteisingi, bet ir kvaili kaltinimai.

Kai Lietuvos kompartija vysk. Brizgį įtraukia į karo nusikaltėlių ar kruvinų antisemitų sąrašą, tai tuo žygiu pridengia ir tikrus kaltininkus, nes, jei vysk. Brizgys karo nusikaltėlis, tai karo nusikaltėlių iš viso nėra buvę. Kai fikcija identifikuojama su realybe, tai tuokart ir realybė virsta fikcija.

Savo straipsnį Babrauskas baigia tokiu retorišku kreipiniu: "Mielas Jonai Aisti ir tu, nepalyginamai Bernardai, argi nedėkojate kas kas vakaras Dievui, kad jūs nelikote savo tėvų žemėje, kur kažin ar būtumėt išvengę tos siaubingos prievolės, kuri nūnai atėjūnų užkarta Lietuvoje lietuviui poetui..."

Mes siūlome B. Babrauskui paimti Bernardo Brazdžionio "Vidudienio sodus" ir 102 puslapyje perskaityti "Vyskupo liudijimą". Ar tame "liudijime" Babrauskas nepastebės to paties vyskupo "pliekimo" -- tik ne prokuroriško, o satyriško "pliekimo".

Į vyskupo burną įkišamos visai ne vyskupiškos frazės. "Žuvo visos mano diecezijos avelės ir konfratrai, ir aš pats (beveik) žuvau."

Tikinčiųjų priespauda -- tai argi žuvimas?! O "arnotų, stulų ...kitų liturginių daiktų" žuvimo "statistika" — tai vyskupą daro lyg kokiu devocionalijų magazino direktorium. Ar Bernardas nebagatelizuoja vyskupo ideologijos? Mums atrodo, kad taip. Ir daro tai laisva valia, laisvame krašte, niekieno neįpareigotas ir neįsakytas.

G. J.

Parama Vienybei

Savo laiku Vienybė paragino skaitytojus gauti po vieną jai naują skaitytoją. Tiems, kurie gyvena mieste, lanko susirinkimus, susitinka su pažįstamais, nebus sunku gauti ir po daugiau. Aš gyvenu skirtingose aplinkybėse. Mano kaimynai stirnos, voverys, kiškiai. Žinau, laukiniai laikraščių neskaito.

Nenorėdamas atsilikti nuo kitų Vienybės skaitytojų, atnaujindamas savo prenumeratą, pridedu dar septynis už nežinoma skaitytoją.

Manau, kad ir kiti, kuriems aplinkybes neleidžia surasti Vienybei naują skaitytoją, panašiai pasielgs.

J. ŠIAUČIŪNAS

Vienybė dėkoja

VISIEMS SKAITYTOJAMS IR RĖMĖJAMS, KURIE prisiuntė aukas Vienybės fondui likusioms skoloms ir laikraščio leidimo deficitui apmokėti.

Ona Valaitienė, Brooklyn, N. Y.	$25.00
New Jersey Lietuvių Taryba (per V. Dilį)	$10.00
Salomėja Čerienė-Mulks, Linden, N. Y.	$5.00
P. Svetka, Maspeth, N. Y.	$8.00
G. Baranauskas, Sunderland, Mass.	$3.00
J. Beržetienė, Woodhaven, N. Y.	$3.00
Vl. Braziulis, Cleveland, Ohio	$3.00
P. V. Torrington, Conn.	$3.00
S. Žvirblis, Brooklyn, N. Y.	$3.00

DĖKINGA LEIDĖJA

Dr. Matulionio politika

Chikagiškės Naujienos š. m. II 19 ir 20 laidose paskelbė dr. Balio Matulionio kalbą, pasakytą Bostone minint Vasario Šešioliktą. B. Matulionio kalba - tai piktų keiksmažodžių ir absurdų mišinys, kuris rodo, kad mūsų veiksniai Lietuvą laisvina savo rūstumu, kurio okupantas visai nejaučia.

Kai daktaras kalba absurdais, tai daro įspūdį, kad jis ne daktaras, o koks Afrikos magikas. Kaip daktaras, Matulionis turėtų suprasti, jog "kacapų", "maskolių", tautos nėra, o yra rusų tauta, kuri yra indoeuropiečių kilmės, kaip ir lietuviai, vokiečiai, anglai ir kt. Jo vadinami kacapai, maskoliai "kultūriškai, ekonomiškai ir fiziškai negirdėtu brutalumu, aziatišku sadizmu naikina lietuvių tautą. Netikslus, nedaktariškas teiginys. Jei būtų taip brutaliai liet. tautą naikinę, kaip hitlerininkai naikino žydus ir čigonus, tai per 25 metus nė vieno lietuvio Lietuvoje nebūtų gyvo. Rusai yra europiečiai, ir rusai komunistai savo tautą (tikriau sakant, tam tikrą jos dalį, klases) naikino ne mažesniu brutalumu, kaip ir okupuotąsias tautas. Ir sadizmo nėra daugiau parodę, kaip ultra katalikiškos Ispanijos komunistai pilietinio karo metu.

Kad azijatai būtų sadistais, Matulionis negali įrodyti. Kinų ir hindų kultūros yra senos, bet anaiptol nesadistiškos, o sovietinį bolševizmą pagimdė ne Azija, o Vakarų Europa (Karl Marx gimė Vokietijoj, ilgai gyveno ir savo "Kapitalą" parašė Anglijoj), ir Leninas svajojo Berlyną, o ne Maskvą padaryti pasaulinės revoliucijos sostine. Įdomu, kad nei mūsų filosofai (pav. J. Girnius) nei daktarai bei levitai nesuranda, kame glūdi komunizmo blogis; su socialistais marksistais bendradarbiauja, o socialistus bolševikus, tokius pat marksistus laiko šetonais. Praktika parodė, kad ta pati doktrina iš Rytų Europos perkelta į Vakarus, pav., į Ispaniją reiškėsi anaiptol ne mažesniu žiaurumu, kaip Rusijoje. Kam tuos rusus keikti iš peties, kai jie patys nuo savo komunistų yra ne mažiau nukentėję negu jų okupuotos tautos.

Dr. Matulionis vienoj vietoj kaltina "barbariškus" rusus lietuvių kultūros naikinimu, o apsigręžęs kitoj vietoj giria okupuotoj Lietuvoj išleistas knygas nuo kurių "lūžta jo lentynos" (nuo iš Lietuvos atsiųstų knygų). Jei išleidžia greta "barškalo" daug gerų knygų, tai juk reiškia, kad kultūra anaiptol ne naikinama.

Kalbos pabaigoje Matulionio retorika daro įspūdį, kad Lietuvos išvadavimui kelią pastoją ne tie "kacapai", o "girnakaliai" su negausiais sėbrais - nesvarbu, ar jie būtų savanoriai, ar iš didelio mokslo būtų sveiką nuovoką praradę, ar tik nupirkti."

Ar negalima būtų to paties "komplimento" grąžinti dr. Matulioniui, nes jei jis daktaras, tai jau mokytas, ir visdėlto yra sveiką nuovoką praradęs, ką aiškiai rodo netikslumų ir absurdų gausumas jo iškilmingoj kalboj.

Tokių absurdų nerasi nei Girnakalio, nei Ed. Šulaičio, nei Vytauto Širvydo rašiniuose. O dėl nupirkimo, tai kodėl Matulionis negali būti nupirktas ar parsidavęs John Birch draugijai ar Lincoln Rockwell, amerikinis nacių partijos lyderis.

Argi Matulionio antikomunistinė rūstybė ir keiksmas nieko neverti?! Kas nupirko Cromwells, Robespierą? Kas nupirko Jefferoną? Kam buvo parsidavęs Leninas? Ir visi istoriniai revoliucionieriai ir heretikai visame pasaulyje? Kodėl lietuvis, savarankiškai galvojąs, turi būti "nupirktas" ar "parsidavęs"? Kodėl revoliucionieriai tegali būti rusai, vokiečiai, prancūzai, anglai, lenkai, servai, o lietuviai būtinai turi būti vergiškais savo ponų mentaliteto reiškėjais? Ar revoliucija nėra kartais "istorijos lokomotyvas"... Ar prancūzų revoliucijos simpatiko Jeffersono įtaka JAV konstitucijai nebuvo teigiama? Ar prancūzų revoliucija nėra savo tautai patarnavus?

Matulionis kaloborantais, kvislingais, parsidavėliais vadina tuos, kurie ne visai taip galvoja, kaip jis. Ir atrodo, kad Matulionio svajonė būtų tapti išlaisvintos Lietuvos ministeriu tautai valyti nuo kvislingų, koloborantų, parsidavėlių. Jau dr. Matulionio veido išraiška (nuotraukoje) rodo, kad jis tiktų būti Lietuvos himleriu, bet girnakaliai su savo negausiais sebrais (nors ir Matulionio sėbrai negausūs) pastoja Matulioniui kelią į ministerius, dėl to jis ant jų taip pyksta.

Jei Matulionis nebūtų praradęs sveikos nuovokos, tai suprastu, kad kvislingas, kolaborantas ne visada kenkia savo tautai; kartais kaip tik savo koloboravimu jai tarnauja. Jei Lietuvoje nebūtų buvę nė vieno kvislingo, tai dėl to Stalinas nebūtų okupacinės armijos atitraukęs iš Lietuvos, o Lietuvos administraciją būtų sudaręs iš importuotų žmonių ir importuoti žmonės užimtų visus postus.

Taigi esamomis sąlygomis, kai istorinės aplinkybės perdidelės, o tauta per maža, kvislingai yra lietuvių tautai reikalingi ir naudingi, jei žinoma, tauta nenori sau pasidaryti charakiri, jei nenori herojiškai nusižudyti.

Tokie matulioniai norėtų savo tautai herojiško charakirio, o jie čia iškilmingai liaupsintų savo Tautos herojiškas kovas su nelygiu priešu.

Tai yra herojiškos mirties politika; jei tokios politikos istorijos eigoje mažos tautos būtų laikiusios, tai šiandien mažų tautų visai nebūtų. Airiams britų okupacija buvo žiauri, ne humaniškenė kaip Rusijos okupacija lietuvių tautai; - bet, jei airiai būtų vieningai stoję į partizaninį karą su anglais, tai jų okupantas būtų Airiją pavertęs Anglijos dalimi, kurioje airių nebūtų buvę.

Juokinga, kai toks Br. Raila giriasi (plg. Dirva III 5 d.) kad jis pasitraukęs nuo Stalino okupacijos į Berlyną ir ten rūpinęsis Lietuvos nepriklausomybe. Juk tai buvo nuo vieno svetimo suvereno pabėgimas pas kitą. Ir kai tas kitas suverenas, "išvadavo" Lietuvą, Br. Raila, dr. Germantas grįžo ne laisvos Lietuvos atstatyti, o kvislingauti svetimam suverenui, kuris negaišdamas jau karo metu pradėjo Lietuvą kolonizuoti ir per "Ostland" bendrovę rengti planą generalinei Lietuvos kolonizacijai. J. G.

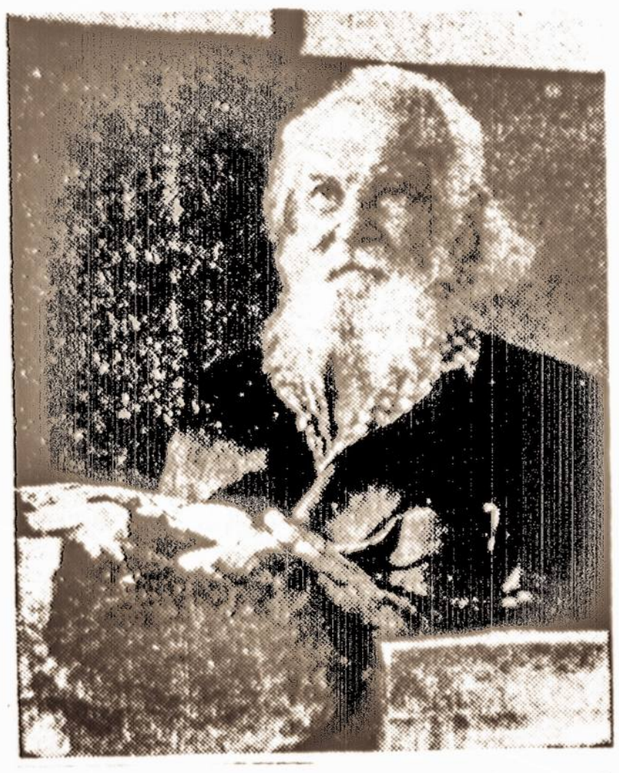

PROFESORIUS V. RUOKIS kovo 11 d. sulaukė 80 metų amžiaus. Jisai savo veikla labai daug prisidėjo, vystant Lietuvos žemės ūkį, dirvožemio agrochemijos, chemijos mokslą. Jubiliatas yra reto darštumo asmuo. Lietuva jam suteikė nusipelnusio mokslo veikėjo vardą.

Stebėtojo pastabos

Ar rado?

Prieš dvejus metus New Jersey valstybėje įvyko "lietuvių jaunimo teismas", kuris nusprendė "paieškoti per spaudą, radiją, parapijas ir draugijas, kur dingo 70% lietuviško jaunimo," kad, jį radus, "jis taptų sugrąžintas lietuvių bendruomenėn." Kažin, ar rado?

•

1956 metais Maskvoje išėjusiame archeologijos veikale, mokslininkai Tretjakovas ir Mongait rašė: "Pabaltijo ir Dniepro aukštupio senovės žmonių gyvenvietės ikšiam dar kaip reikiant nebuvo tinkamai archeologų tyrinėtos ir ištirtos. Šis darbas tai vienas pirmaeilių sovietijos archeologijos uždavinių, nes, kaip spėliojama, čia bus atkasta svarbios medžiagos rytų slavų ir lietuvių-latvių proseneliu kilmei nušviesti." Profesorė M. Gimbutienė, rodos, gavo Amerikos universitetų stipendiją nuvykti, tarp kitko, ir Sovietijon, susipažinti su archeologijos tyrimais. Gal jau ras ką įdomaus ir šiuo atveju?

•

Kažin kuo mes, išeiviai, paremiame pasitikėjimą tautos atsparumu, leisdami savo jaunimui nutausti?

•

VLIKo apsijungimas priminė Vienybės bendradarbės Pr. Lapienės 1961 metais pasakojimą apie dvi, ją atlankusias, lietuves viešnias "dypukes". Viena kitą pamačiusios Lapienės sodyboje, pasibučiavo ir pasiaiškino: Iki šiam vis pykomės, o Vokietijoj stovykloje net ilgą laiką nesikalbėjome, bet čia naujas mums pasaulis -- Amerika -- kuriame nebėra mums jokio reikalo pyktis." Prof. Eretas Clevelande paskaitoje tiksliai pareiškė: "Tremtyje reikia išeiti skaudžią tolerancijos mokyklą." Kadangi VLIKe veik visi jau Amerikos piliečiai, gali būti, jau ir nebėra jokio reikalo pyktis?

•

Apie kortas nėra tiek veikalų prirašyta, kiek apie šachmatus. Priskaitoma virš 10,000. Amerikoje, sakoma, 250,000 žmonių, pavieniui, ar rateliais kas vakarą žaidžia. Viso yra apie 2 milijonai šachmatininkų. Lietuvių veiklą energingai suka K. Merkys Bostone, kuris spaudą aprūpina žiniomis. Lietuvių kalba, tačiau, rodos, neišleista jokio vadovėlio, ar memuarų?

•

Naujienos vysto naują paveldėjimo teoriją: girdi, jei laikraštį paima leisti kitas leidėjas, redaguoti kitas redaktorius, jam senasis vardas jau nebepriklausąs! Kitais žodžiais, jei Washingtonan ateina kitas prezidentas, Amerika jau ne ta pati Amerika! Šiais sumetimais "teisių daktaras", nauja teorija atsirėmęs, duria pirštu į dangų, pasakodamas (iš pavydo), būk dabartinė Vienybė tai ne "kontinuitetas" tai Vienybei, kurią 1886 metais įkūrė Juozas Paukštys ir J. Pajaujis, o redagavo Bačkauskas. Naujienos kasdien skelbia, joms reikia naujų mašinų. Gal ir redakcijoj reiktų ko naujo?

•

Pagal mainų sutartį, Maskvos akademinis teatras suvaidino per 25 dienas 31 spektaklį Amerikos miestuose (Gogolio, Čechovo ir Pogodino veikalus). Rusų spauda rašo: "Amerikos laikraščiai mūsų vaidinimus šilčiau įvertino, negu Paryžiaus ar Londono, nors ir čia teatrui pavyko." Reikia manyti, kad kada nors gal ir Amerikos lietuviai susilauks Vilniaus ar Kauno akademinių teatrų vaidinimų.

•

Vilniuje Lietuvos Mokslų akademijos metinis posėdis apžvelgė nuveiktus darbus ir suplanavo uždavinius 1965 m. ir net 1966-1970 metams. Pranešimus padarė akademijos prezidentas Matulis, ir profesoriai Meškauskas, Brazdžiūnas, Girdzijauskas ir Korsakas. Pernai, sako, buvo sprendžiama 34 problemos, apimančios 131 padalinį. Dešimts buvo visai Sovietijai, 24 -- vietinio pobūdžio. Pasigendama ruošimo aukštai kvalifikuotų būsimųjų mokslo vyrų ir juntama apsileidimas gamtos ir visuomenės moksluose (ekonomijoj, istorijoj, lietuvių kalboje ir literatūroje). Didesnio dėmesio kreipiama fizikai ir atomams.

Iš kairės ir iš dešinės

Atkelta iš 4 psl

klauptis prieš Žygimanto Augusto gobeleną, dabartinę Lenkijos valstybės nuosavybę, vien dėl to, kad ten yra Vytis? O jei ir būtų reikalo klauptis, tai rimtame veikale apie XVI a. Lietuvos girias netinka toks sakinys: "Krokuvos Vavelyje, Varšuvos pilyje, Šveicarijoje, Prancūzijoje ir daug kitur dar randasi apsčiai Lietuvos valstybinių turtų. O ypač daug jų prisiplėšė Maskvos viešpačiai". Neaukšto lygio laikraštėlyje tokie pasisakymai dar būtų pakenčiami. Gi veikale, kuriam priklijuota net ir angliška santrauka, reiktų prie tokio teigimo pridėti kai kurios patikimos informacijos: kokie turtai, kada ir kieno pastangomis į svetimus kraštus pateko, kokių teisių į tuos turtus turi Lietuvos valstybė ir pn.

Sentimentus apie Žygimantą Augustą berankiojant, dažnai neapsižiūrima, kad tasai žmogus nebuvo tokia romantiška asmenybė, kaip iš jo meilės Barborai Goštautienei sprendžiamą. Tai buvo nevisad pakankamai tvirtos valios žmogus, kiek šykštus. Mūsų laikų akimis, jis buvo gana žiaurus. Jis mėgo medžioti, tik gal ne Suvalkijos giriose. Kartą jį Lavariškių girioje būtų meška sudraskiusi, paaukodamas savo gyvybę tada karalių išgelbėjo prasčiokas lietuvis Petrelis.

Savo turtus Žygimantas Augustas slėpė. Popiežiaus nuncijui kartą jis juos parodė. Nuncijus, aiškų, pranešė į Romą. Pranešime sakosi niekados nėra matęs vienoje vietoje tiek sukauptų brangenybių. Bet nuo tų turtų mūsų protėviams baudžiauninkams nebuvo nei kiek lengviau gyventi.

Žygimantas Augustas yra senosios Lietuvos valstybės graborius, Liublino unijos autorius. Jokie gobelenų sentimentai neatsveria tų sentimentų, kurie buvo ištisais amžiais išgyventi Lenkijos-Lietuvos unijos šalininkų. Bet už visa tai karaliui likimas užmokėjo net paskutinėse jo gyvenimo valandose, kada bajorai bejėgę mirštančio karaliaus ranką vedžiojo parašams po privilegijų ir dovanojimų dokumentus, o kiti tyčiojosi, kad karalius per ilgai nemiršta (sakė, karaliaus siela esanti kampuota, kad taip ilgai neišsiveržianti iš kūno). O bejėgis karalius dar tebeturėjo sąmonę.

Dabarties lietuviams Žygimantą Augustą besidalinant su lenkais, lietuviams tektų tokia menka dalelė, kad patriotizmo reikia ieškoti kituose praeities užkampiuose.

IV.

Ir turinio ir spaudos atžvilgiu juodraštinė "Pietinė Lietuva" būtų dar pakenčiama, jei ji neišeitų iš lietuvių tarpo. Bet jeigu nors vienas kitas jos egzempliorius pateks, pvz., lenkams, tada šio veikalo gimdytojai bus lietuvių kultūrai padarę meškos patarnavimą.

VYRIAUSIAS VILNIETIS - MARCELINAS ŠIKŠNYS

ALBINAS ŽUKAUSKAS

Šimts pypkių! Tiesiog nuostabu! Baigia šimtą metų, o atminties, buklumo, guvumo pavydėtų ne vienas jo buvęs mokinys. Nors jo mokiniai -- yra ir tokių -- jau atšventę savo šešiasdešimtmečius, net septyniasdešimtmečius.

-- At, -- sako tokiais atvejais M. Šikšnys, — rado žmogus jubiliejų. Šešiasdešimt metų -- bernioko amžius. Devyniasdešimt -- tai jau šis tas: gali sakyti, žmogus subrendęs, verta paminėti.

— Ar yra kas išlikę tėviškėje iš 1874 metų -- koks medis, namas? — paklausiu.

— Kur išliks!.. -- atsako M. Šikšnys, ir liūdnokai nusišypso savo tolimai Šiaulėnų valsčiuje bėgiojusiai vaikystei. -- Tiek metų! Akmenys žemėn įdubo, giriose mažai to laiko medžių. Miško amžius — 80 metų -- po to medžiai darosi pramoniniai... Matot, aš jau prašokau pramoninį amžių... -- man 91.

Marcelinas Šikšnys -- seniausias iš gyvųjų Lietuvos rašytojas, pernai atšventė savo 90-metį. Gimė jis 1874 m. netoli Šiaulių — Šiaulėnų valsčiuje, valstiečio šeimoje. 1893 m. baigė Šiaulių gimnaziją.

-- Papasakokite šiek tiek apie savo literatūrinės veiklos pradžią. Juk mes laikome jus ne tik dideliu matematiku, įžymiu pedagogu, bet ir rašytoju.

Šikšnys vėl nusišypso tolimai savo jaunystės Maskvai, studijų laikams.

— Tai buvo Maskvoje, kurios universitete 1893-1897 metais studijavau fizikos-matematikos fakultete. Maskvoje įsitraukiau į visuomeninę veiklą, įsirašiau į slaptą lietuvių studentų draugiją. Ten ir skaičiau savo pirmuosius poetinius kūrinius.

Tuo metu M. Šikšnys gana energingai ėjo į poeziją. Išliko apie 20 eiliuotų dalykų ir pirmoji "Žalgirio mūšio" giesmė. Ši poema liko nebaigta.

Eilėraščius M. Šiaulėniškio slapyvardžiu siuntė spausdinti į "Varpą", "Ūkininką". V. Kudirka gerai atsiliepė apie naują poetą. Rašau "nuvargintiems broliams" -- kalbėjo M. Šikšnys.

Kai kurie jo eilėraščiai ilgainiui virto dainomis, buvo ilgą metą dainuojami, vietomis dar ir dabar nepamiršti. Iš jų ypač išgarsėjo "Pasakyk, mano mylimas krašte".

Apie tą patį laikotarpį gimsta ir M. Šikšnio dramaturgija. Pirma jo drama "Kražiai" vaizdavo caro žandarų įvykdytą taikių žmonių pogromą Kražiuose. Ši drama mūsų dienų nesulaukė, autorius ją paskaitė savo draugų studentų būrelyje ir pats sunaikino, nes nutarė, kad dar silpnoka.

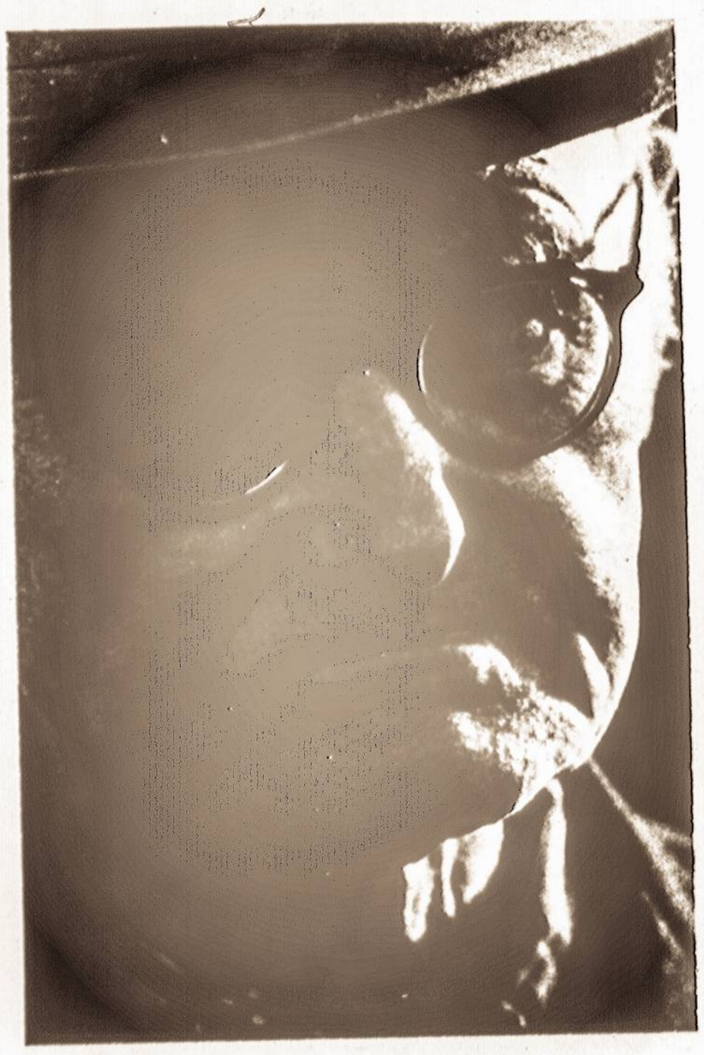

MARCELINAS ŠIKŠNYS

1897 m. baigęs universitetą ir Kaune atlikęs karinę prievolę, M. Šikšnys įsikuria Rygoje, kur gauna mokytojo vietą.

— Kaip tada Kaunas atrodė? -- klausiu.

— Nedidelis miesteliokas, -- atsako M. Šikšnys. — Kareivinės buvo tolimame užmiestyje -- Šančiuose. Pats miestas kiūtojo susitraukęs aplink senamiestį. Tai galima įsivaizduoti iš to, kad kaip tik tuo laiku panaikino Kauno kapines miesto pakraštyje (kur dabar Kauno Dramos teatro sodelis) ir nukėlė jas į tolimą užmiestį -- netoli stoties.

— Rygoje jūs labai plačiai pasireiškėte kaip dramaturgas. Kas jus paskatino atidėti poeziją ir imtis dramaturgijos?

-- Paprastas dalykas, -- atsako M. Šikšnys. -- Rygoje tuo metu gyveno apie penkiasdešimt tūkstančių lietuvių. Vyko gana intensyvus kultūrinis gyvenimas, buvo ruošiami vaidinimai, vieši vakarai, o savų dramos veikalų — buvo ne per daugiausiai, reikėjo imtis plunksnos ir prisėsti skvernus.

Taigi M. Šikšnys, turėdamas neblogą literatūrinį stažą, Rygoje imasi dramos žanro. Parašo pjesę "Meilę suardyti — nuodėmę pagimdyti". Ji 1899 m. buvo pastatyta Rygoje, vėliau Šiauliuose, Petrograde. Ir ši pjesė dėl suprantamų to meto sąlygų nebuvo atspausdinta. Dabar autorius ir pats nebeatsimena, kur ilgainiui jos rankraštis pasimetė ir dingo.

Sekantis M. Šiaulėniškio veikalas, penkių veiksmų tragedija "Pilėnų kunigaikštis" buvo, kaip tiems laikams, įžymus literatūros faktas, pastatęs autorių greta svarbių lietuvių dramaturgijos pradininkų — kaip A. Fromas-Gužutis, J. Vilkutaitis-Keturakis, Dvi Moteri... Tragedija apėjo Rygos, Vilniaus, Petrogrado, Voronežo mėgėjų scenas, kėlė patriotinius jausmus, neapykantą amžiniems lietuvių tautos priešams, grobikams iš vakarų — kryžiuočiams, vėliau jų palikuonims -- kaizerio Vilhelmo kariaunoms. Caro pavergtiems, persekiojamiems ir visų pamirštiems lietuviams, tai "mirusiai tautai", kaip anais laikais ne vienas prašalaitis teigė, -- "Pilėnų kunigaikštis" greitai užkariavo širdis. Žiūrovus jaudino veikalo idėjos, skiepino tikėjimą laisve, kėlė nacionalinį susipratimą ir samoningumą. Šia prasme "Pilėnų kunigaikštis" nemažai nuveikė ir tarpukario mėgėjų scenoje, ypač lenkų okupuotame Vilniaus krašte.

Savo žanru, apimtim ir sceniškumu, giliu turiniu, emocingumu "Pilėnų kunigaikštis" pranoko savo bendralaikius scenos veikalus. Tai tragedija, kurių tada lietuvių literatūroje nebuvo, istorinė tematika -- tada irgi retas dalykas. Veikalo užteko visam vakarui užpildyti, tuo tarpu kai kiti autoriai rašė daugiausiai mažus veikalėlius. Tuo būdu žinoma legenda apie labiau laisvę negu gyvybę vertinančius Pilėnų gynėjus ir jų vadą Margį, jau J. Kraševskio ir Narbuto aprašyta, prabyla nauja jėga lietuvių kalba, lietuviams -- ne "mirusiai tautai", o gyvai, iš amžino miego kylančiai Lietuvos liaudžiai.

Įvairūs šios tragedijos statytojai įvairiai ją interpretavo, įnešdavo savo "efektų". Kai kurie įtraukdavo į spektaklį dainas ir muziką.

"Pilėnų kunigaikštis" buvo labai gyvas ir aktualus II Pas. karo metu, kada ir lietuvių tauta narsiai ir garbingai kovojo prieš naujausią kryžiuočių palikuonį -- hitlerinį fašizmą.

Pilėnų pilies įgula bevelijo mirti ugnyje, negu eiti į vokiečių vergiją. Šis kilnus ir di-

Tęsiama 7 ps.

VYTAUTO DIDŽIOJO GIMNAZIJOS mokiniai su dir. M. Šikšniu 1933 m. I eil. iš k. į d.: kapelionas kun. V. Taškūnas, Kleiberis, Izenflaum, M. Šikšnys, K. Stašys, P. Esmaitis-Maŀjošaitis. II eil. Pr. Žižmaras, M. Untulis, E. Horodničiūtė (dabar Samaniūtė), V. Budrevičius, Alf. Bielinis. (Kai kurių nepavyko indentifikuoti).

1929 m. Vytauto Didžiojo Gimnazijos abiturientai ir mokytojai su savo direktoriumi Marcelinu Šikšniu. Kairėje iš viršaus: P. Kašeta, A. Kudabaitė, kun. V. Zajančkauskas, M. Kraužlys, Kudaba, kun. V. Taškūnas, G. Karužaitė, M. Lužytė, P. Pivorius, M. Žigaitė, M. Skrzat, Vl. Sakavičius, apačioje trys: E. Horodničius, K. Stašys, P. Gaidelionis. Viršuje iš k. į d.: M. Untulis, V. Kairiūkštis, J. Kanopka, kun. šamb. Viskantas, O. Palevičiutė, V. Sekmokaitė, Izenfliaum, E. Montigerdas, S. Taškūnaitė, T. Pizło ir Umbrazas. Dešinėje - gimnazijos patalpos Pilypo gt.

delis žygis ir nemarūs jo herojai iki šiol gyvena lietuvio širdyje. (Vilniuje gyvenantis kompozitorius Vyt. Klova ta tema net operą parašė. Red.)

Sekančia savo drama "Sparnai" M. Šikšnys-Šiaulėniškis iš tolimos romantinės praeities peršoka į dabartį ar net ateitį, reiškia demokratines to meto idėjas, kelia mintį, kaip išvaduoti žmogų iš skurdo, įveikti nelaisvę, sutraukyti dvasinės ir medžiaginės vergijos pančius.

Vyriausias šios pjesės veikėjas Goštautas užsibrėžia tikslą -- "pakelti skurstančią žmoniją, ištraukt ją iš purvyno, kuriame ji braidžioja per tiek amžių, suteikti galimybių kiekvienam, kuris tiktai turi drąsą ir norą, iškilti taip aukštai, kiek kas gali... išvaduoti sukaustytą ir prislėgtą žmoniją iš jos biauriausių pančių."

Šį tikslą Goštautas tikisi pasiekti savo išrastais sparnais, įgalinančiais žmogų padangėmis skrajoti, viską įveikti.

Aplinka įvairiai reaguoja į Goštauto planus. Skeptikai ir šiaip netikę žmonės juokiasi iš jo, net tyčiojasi. Tačiau, kaip visada, ten, kur siekiama įkūnyti aukštus idealus, ateina jaunimas: jis stoja Goštauto pusėn, paremia jo garbės, laisvės ir meilės idėjas. Goštautui žuvus, jo pradėtą darbą toliau tęsia jaunimas, įtvirtina jo pastangas išlaisvinti pavergtą žmoniją.

Šioje dramoje M. Šikšnys-Šiaulėniškis įvedė alegorinius personažus -- garbę, laisvę ir meilę -- Famą, Libertą ir Mildą -- per jas ir per Goštautą išreikšdamas savo pažangias, demokratines idėjas, savo įsivaizduotos laisvės svajones.

"Sparnai" buvo parašyti 1906 m., išspausdinti 1907 m., porevoliuciniu atslūgimo laikotarpiu. Ir vis tik juose juntama teigiama 1905 m. įvykių įtaka. Dramos herojai nepalūžta, jie ruošiasi naujiems žygiams. Prieš jų akis -- naujos kovos ir nauji pavojingi skrydžiai. Juos išreiškia Mildos replika: "O, kaip šiurpu: šiandien turėsime pakilti ten, kur dar niekas nėra buvęs."

Sekančioje dramoje "Likimo bausmė" autorius gvildena moralinę temą, nusikaltimo ir bausmės problemas. Jeigu prasikaltai, niekur nepabėgsi nuo prasikaltimo pasėkų, nuo bausmės.

Ši drama buvo suvaidinta Rygoje, Peterburge, Kaune. 1911 m. ji buvo išleista Rygoje.

Šiandien M. Šikšnio-Šiaulėniškio dramaturgija -- svarbus mūsų literatūros istorijos faktas, pro kurį negalima nemačiomis praeiti. Dramaturgas nemažai įnešė į dar neturtingą to meto mūsų draminę kūrybą, gerokai ją pastūmėjo į priekį. Pažymėtini jo formos ir išraiškos ieškojimai, platus temų diapazonas, įvairios, aktualios problemos.

"Likimo bausmė" uždaro M. Šikšnio-Šiaulėniškio sėkmingai pradėtą ir varomą grožinės literatūros barą. Dabar net gana sunku pasakyti, kas paskatino ar nulėmė, kad jaunas, vos 34 metų rašytojas, metė poeto ir dramaturgo plunksną, perėjo prie matematikos.

-- Kas paskatino mesti šalin grožinę kūrybą, imtis matematikos, -- klausiame M. Šikšnį.

-- Tur būt, būtinas reikalas, -- atsako jis. -- Reikėjo eilių, rašiau eiles, reikėjo dramų -- rašiau dramas. Paskui pradėjo masiškai steigti lietuviškas gimnazijas. O vadovėlių nėra. Teko imtis vadovėlių. Lygiai taip, kaip anksčiau Rygoje, vėliau Voroneže teko organizuoti slaptus lietuvių kalbos kursus, kaip teko griebtis daugelio kitų darbų.

Tuo būdu M. Šikšnys, persimetęs į mokslo sritį, parašė aštuonias algebros ir geometrijos knygas, iš kurių daug metų mokėsi Lietuvos jaunimas, ištisos kartų kartos. Galimas daiktas, kad jeigu dabar Lietuva garsi savo matematikais, tai čia yra tam tikra ir didžiojo matematikos entuziasto M. Šikšnio pastangų dalis.

O dabar apgailestauti, kad rašytojas dezertyravo iš literatūros -- bergždžias apgailestavimas. Bet vis tik gaila. Ir prie savo jaunystės potraukio M. Šikšnys grįžta jau senatvėje. Po II Pas. karo jis imasi vertimų ir nemažai išverčia knygų iš rusų, lenkų kalbų. Dabar — jis garbingas Lietuvos Rašytojų sąjungos narys. Savo šlovingo 90-mečio proga M. Šikšnys už nuopelnus lietuvių tautai, jos kultūrai, buvo apdovanotas garbingu LTSR nusipelniusio kultūros veikėjo vardu. Tuo ypač apsidžiaugė gausūs jo auklėtiniai -- vilniečiai inteligentai.

Ak, ta Vytauto Didžiojo gimnazija Vilniuje! M. Šikšnys jai paskyrė geriausius savo metus, direktoriavo, galima sakyti, visą jos gyvavimo laiką.

-- Kokie prisiminimai išliko? -- klausiame. -- Geri ar blogi?

-- Tai buvo sunkūs metai -- ypač lenkų okupacijos laikai. Bet dabar kaip pasižiūri -- negaila įdėto triūso.

Ir M. Šikšnys pasakoja Vytauto Didžiojo gimnazijos istoriją, Vilniaus inteligentijos kūrimo ir ugdymo istoriją.

Gimnazija buvo įsteigta 1918 m., kai buvo išrinktas Urachas Lietuvos karalium Mindaugu antruoju. Bet Lietuvai tada taip ir neteko tapti karalyste...

O Vytauto Didžiojo gimnazija pradžioje įsikūrė dabartinių Mindaugo ir Basanavičiaus gatvių kampe -- priešais buv. geležinkelininkų rūmus.

Įsikūrus Tarybų Lietuvai, V. Kapsukas tuojau susirūpino lietuviškos gimnazijos reikalais, ją perkėlė priešais Lukiškių (dabar Lenino) aikštę į puikias patalpas, kuriose dabar telpa Valstybinė Konservatorija. Deja, neilgai teko džiaugtis geromis darbo sąlygomis: baltalenkių policija šautuvų buožėmis išgrūdo lietuvius mokytojus ir mokinius į gatvę, išmetė į aikštę gimnazijos baldus ir mokslo priemones. Į klausimą, kur pasidėti, lenkų pareigūnai atsakė, kad tai ne jų reikalas. Patarė patiems pasiieškoti gimnazijai pastogę.

Pabaiga 8 psl.

Laikraščiai ir žmonės

PRANĖ LAPIENĖ

Į mano paskutinius rašinius "Laikraščiai ir žmonės" atsiliepė keli skaitytojai laiškais, nurodydami mano suklydimus. (Beje, man adresuojant užtenka pažymėti MRS. LAPE, STONY BROOK, N. Y.)

Vienas gerbiamas vyras sako kad aš neteisingai kalbanti, įtardama, kad kai kurie Vienybės bendradarbiai pasirašinėja slapyvardėmis, darą tai dėl bijojimo netekti garbės. Girdi, toks kun. J. Prunskis savo Drauge rašinėjas net penkiomis kaukemis ir prisidengęs. Tai daroma dėl įvairių priežasčiu, dažnai iš kuklumo.

Nesusipratimo esama. Bandydama savo rašinėlius kondensuotai Vienybei pateikti, kad kuo mažiau vietos užimtų, matau, kad pasilieka neišryškintų minčių. Ne paslaptis gi man, kad nepasirašinėjant savais vardais daroma dėl įvairių priežasčių. Jei kun. Prunskis pasirašinėja net penkiom slapyvardėm, kai jam iš niekur pavojaus negali būti, tur būt, daro taip, norėdamas padauginti Draugo bendradarbių skaičių. O gal norėdamas skaitytojus įtikinti, kad panašiai galvojančių yra ir daugiau žmonių. Nenorėtųsi manyti, kad vengtų rodytis kunigu esąs. Sunku man suprasti tokius slapukus.

Vienybėje bendradarbiaujant ne visiems ir galima savo tikrąjį veidą rodyti, ypač, kada tenka eiti dar kitas žymias pareigas, kurias gali atlikti tik veiksniams patikimas žmogus. Kartais, norint gera savo tautai padaryti, tenka veidmainiauti. Pavyzdžiu galiu statyti save, kada, įsigeidus įsijungti į šalpos ir emigracijos darbą, galėjau tai padaryti tik turėdama partijos užnugarį. Kiek man žinoma, iki šiai dienai net Balfas neįsileidžia į direktorius jokio žmogaus, jei jis nepriklauso kokiai partijai. Geros savybės čia nieko nereiškia.

O kad visgi yra savo garbe susirūpinusių, turiu net kelis ryškius pavyzdžius.

Pirma, mane labai pereitais metais nustebino Dirvoje tilpęs vieno seno Amerikos visuomeninko užsigynimas savo paties žodžių, tartų nemažam būriui žmonių. Girdi, Vienybė meluojanti, jis niekada nežadėjęs į Lietuvą vykti, iki ji bus rusų okupuota. O tuo tarpu jis visai nemirkčiodamas buvo žadėjęs dar ateinančią vasarą net ekskursiją į ten ruošti, pats jai vadovaudamas. Iš pašnekesio su juo neatrodė tada, kad jis būtų tikėjęs ateinančią vasarą būsiant Lietuvą išlaisvintą. Taip gi man neatrodė, kad jis būtų užsimiršta ką kalbąs, nors žmogus ir nebejaunas. Po viešo savo žodžių užsigynimo šis pats žmogus skubėjo į Vienybės redakciją kažkokio neišspausdinto savo raštelio atsiimti.

Jei to laiku nebūtų padaręs, sprendžiant iš kai kurių mūsų veikėjų įtūžimo ant Vienybės, jis būtų tapęs "išlaisvintas" iš visų visuomeninių pareigų ir būtų atėjęs galas "garbei" ir už dyką pasivažinėjimams po seimus.

Pavyzdžiu taip pat galiu minėti ir save, kuri net nejutau, kaip buvau "išlaisvinta" iš lietuvių sanbūrių, kur tik buvo piktų vyrų. Net toks nekaltas būrelis žmonių, kaip New Yorko "Prekybos Rūmai", treti metai man nebuvo minėję turį susirinkimus. Kad tieji "Prekybos Rūmai" dar gyvi, sužinojau tik dabar, kai buvo pareikalauta užsimokėti nario mokestį už trejus metus. Kada ir kodėl aš iš tų "Rūmų" valdybos sekretorės pareigų iškritau, ir kodėl man nebuvo siuntinėjami pranešimai apie susirinkimus bei jų pramogas, matyti, ir visai dabartinei valdybai nėra žinoma, nes kitaip manęs nebūtų raginę nario mokestį užsimokėti.

Prieš metus laiko vienam pažįstamam buvau pasiskundus, kad per greitai mūsų "dideli" vyrai smerkia kitus ir nuo jų atsiriboja. Pakalbėjome tada ir apie šiuos "biznierius", tuose "Prekybos Rūmuose" susispietusius. Suabejojau, ar jie dar ką nors tebeveikia. O jie mane užtikrino, kad dar neišskrikę, manęs gi į savo susisinkimus nekviečią tik todėl, kad aš, esą, niekuo neprekiaujanti.

Nesiginčijau tada, bet vėliau gana rimtai svarsčiau tą pastabą. Vienintelis, rimtas, tikras prekybininkas yra dr. Valiūnas, na, dar Jonas Va-

Tęsiama 12 psl.

Vyriausias vilnietis...

Atkelta iš 7 psl.

Po kurio laiko gimnazija įsikūrė Pilypo (dabar Šermukšnių) gatvėje, paskui Dombrovskio (dabar Komunarų). O kiek kartų lenkų šovinistai puolė, kiek kartų buvo apgulę lietuvių gimnaziją, kiek kartų valdžia norėjo uždaryti!.. Visa tai teko pergyventi, iškovoti ir atkovoti jos direktoriui M. Šikšniui.

Tai per ją M. Šikšnys perleido tūkstančius Vilniaus krašto bežemių ir mažažemių vaikų, apiplyšusių, pusbadžių ir pusbasių, sugrūstų į "Panamarų", "Birutės", "Žiburėlio", "Markučių" prieglaudas, su entuziazmu siekiančių žinių, mokslo, šviesos. Daug Vytauto didžiojo gimnazijos direktoriui teko grumtis ir su įvairiais vietos komitetais bei draugijomis, kurių žinioje buvo mokinių prieglaudos ir pati gimnazija. Kovoje jis dėl kiekvieno mokinio, dėl jo ateities, dėl žmogiškų jo buities sąlygų.

— Koks įspūdis išliko jums iš 1939 metų rudens, kada Vilnių Tarybų Sąjunga grąžino Lietuvai ir amžinąją lietuvių sostinę užvaldė "tikrieji jo šeimininkai"?

— At, geriau neklauskite, o aš neatsakinėsiu... -- nusuka pokalbį kitur M. Šikšnys.

Matyti, jam skaudu prisiminti.

Tai jau daug kartų kartojasi. Kalbiesi su juo, pokalbis vyksta laisvai, lengvai, bet -- užsimink 1939 m. rudenį ir trumpą, bet be galo brutalų "lietuvių iš anapus" viešpatavimą Vilniuje, jis apmaudžiai nutyla, nenori apie tai kalbėti.

O įvyko štai kaip. Ilgametį Vytauto Didžiojo gimnazijos direktorių, įžymų mokslininką, didelį pedagogą, nusipelniusį Lietuvos rašytoją M. Šikšnį smetoninė valdžia tuojau pat atleido iš pareigų kartu su eile kitų žymių, daug pasidarbavusių vilniečių jo draugų mokytojų. Skaudžiai įžymus žmogus pergyveno šį įvykį, sunki buvo dvasinė trauma. (S. Narkėliūnaitės reportažą, aprašantį XX Amžiuje tą dir. Šikšniui padarytą skriaudą, smetoninininkų cenzūra taip ištvarkė, kad reportažas išėjo kaip marga karvė -- mat, redakcija paliko baltas tas vietas, kurias cenzūra išbraukė. Red.)

Skaudžiai pergyveno tą "Vilniaus išvadavimą" beveik visi Vilniaus krašto lietuviai inteligentai. Nekalbant apie tikras tautines Vilniaus mažumas, kurių padėtis tuo metu buvo baisi, bet ir ta Vilniaus lietuvių "tautinė mažuma" atsidūrė nepavydėtinoje padėtyje. Beveik visi inteligentai liko be vietų, vertėsi pamokomis ar prašymų rašymais — davė lietuvių kalbos pamokas kitoms tautinėms mažumoms arba rašė jų prašymus į smetonines įstaigas.

Aplamai tie septyni kauniečių šeimininkavimo Vilniuje mėnesiai -- buvo vilniečiams tikra okupacija, ne švelnesnė, o kai kuriais atvejais gal net žiauresnė negu baltalenkių okupacija.

Skaudžiai M. Šikšnys pergyveno vokiečių okupaciją. O vokiečiams bėgant iš Vilniaus, jį buvo užpuolę jo namuose, Kęstučio gatvėje, baltalenkiai. Vos išsigelbėjo.

Dar kartą aplankiau M. Šikšnį. Žvalus, judrus -- po senovei. O atminties — galima pavydėti: kas buvo pereito amžiaus pabaigoje, kas šio pradžioje, viduryje ir antroje pusėje -- žino iki smulkmenų ir klote išklojа kaip ant delno.

-- Ar patenkinti jūs savo buvusiais mokiniais? -- klausiu.

-- Daug gerų žmonių iš jų tarpo išaugo, daug gabių mokslininkų, mokytojų, šiaip darbuotojų. Malonu ir džiugu juos matyti, su jais susitikti.

Ir M. Šikšnys prisimena gausų būrį dabar dirbančių ir daug pasiekusių savo mokinių. Medikus: Morkūnus, Širmenį, Horodničienę, Makariūną, Spėčių, Juršą, Gutauską, Čibirą, Misiūną. Literatus: Liobytę, Markevičių, Karosą, Žukauską, Morkų, Miciūtę; artistus -- Jurkūną, Kanopką; muzikus -- Pilypaitį, Karužą, profesorius ir mokytojus -- daugybę savo auklėtinių. Užjausdamas mini užsienyje vargstančius, fiziniu darbu besiverčiančius Cicėną, Norkūną, Lapinskaitę... Džiaugiasi, kad kai kurie jo mokiniai ir ten sušvytėjo savo gabumais: tai prof. Gimbutienė, žurnalistai Narkėliūnaitė, Alseika. Visiems jiems senasis jų auklėtojas linki sveikatos ir sėkmės.

Šiuo metu M. Šikšnys užsibrėžęs didelius planus: stengiasi užfiksuoti ilgo savo gyvenimo atsiminimus, patirtus ir pergyventus įvykius, gyvenimo pakitimus.

— O kaip — į savo tėviškę ar nuvykstate? -- klausiu.

— Neseniai buvau, -- atsako M. Šikšnys. -- Prieš trejus metus važinėjau į krikštynas.

Ir patylėjęs, priduria:

— Kad ir nieko iš mano vaikystės nėra likę — dar noriu ten apsilankyti.

-- Vasarą, kai bus šilta.

-- Taip. Vasarą.

NAUJOS KNYGOS

EDVARDAS ŠULAITIS

Mus pasiekė visa eilė naujų leidinių iš Lietuvos, kurių dalį čia bent trumpai apžvelgsime.

Baleto mėgėją, be abejo, sudomins A. Ruzgaitės knyga "Lietuviško baleto kelias", kurią išleido "Mintis" 1964 m. Vilniuje. Šioje gausiai iliustruotoje knygoje yra nupasakota Lietuvos baleto istorija nuo 1920 metų (tada buvo žengti pirmieji baleto žingsniai Lietuvoje) iki šių dienų. Pradžioje yra aprašomi baletininkų pasirodymai operose, o toliau -- einama tiesioginiai prie baleto spektaklių. Čia sakoma:

Kaip operai yra brangus jos tradicinis pirmasis spektaklis "Traviata", taip baletui atmintinas pirmasis jo spektaklis -- L. Delibo "Kopelija", 1925 m. gruodžio 4 d. yra lietuvių baleto gimimo diena. Tai buvo labai kuklus tiek apiforminimu, tiek ir savo choreografija spektaklis. Jeigu dabartinėje baleto trupėje dirba ne mažiau kaip 60 žmonių, tai tuomet ją tesudarė devyni jaunieji baleto šokėjai, taip pat ilgamečiai nuoširdūs baleto talkininkai -- dramos aktorius V. Fedotas-Sipavičius (Sipaitis) ir operos solistas S. Dautartas, kurie baletuose atlikdavo vaidybinius-mimiškus vaidmenis.

Knygoje sužymėtos baleto premjeros, kurių nuo 1925 m. būta 50. Iš jų apie pusė pastatyta iki 1943 m., o likusios — jau vadinamais "tarybiniais" metais. Pažymėtina, jog nuo 1944 iki 1948 m. nebuvo jokios baleto premjeros, o tik anksčiau statytų baletų atnaujinimai ar perstatymai.

Pagal duotąjį sąrašą, paskutinės trys baleto premjeros buvo šios: C. Punio "Paryžiaus katedra" — baletm. V. Grivickas, dirig. Ch. Potašinskas, dail. J. Jankus (1962 m. XII. 29), P. Čaikovskio "Spragtukas" -- baletm. B. Kelbauskas, dirig. Ch. Potašinskas, ail. R. Songailaitė, (1963.V.11), A. Chačatūriano "Spartakas" -- baletm. V. Girvickas, dirig. Ch. Potašinskas, dail. A. Pilipavičius (1964 m. V.16).

Šia knygą redagavo L. Kalvelis, dailininkė -- O. Kirinaitė. Yra pažymėtinas retai Lietuvoje pasitaikantis atsitikimas -- stamboka korektūros klaida: knygos aplanke (pieštame), prieštutiliniame ir tituliniame puslapiuose "del redaktoriaus kaltės" klaidingai išspausdintas autorės A. Ruzgaitės vardo inicialas (L. vietoje Ą.).

KNYGELĖ APIE GINTARĄ

Nedidelė, bet miela paimti į rankas yra knygelė, pavadinta "Palangos gintaro muziejus", kurios autoriai yra P. Gudynas ir S. Pinkus. Čia rašoma netik apie tą muziejų (jis atidarytas 1963 m. rugpiūčio 3 d.), bet ir bendrai apie gintarą.

Čia duodama padavimų apie gintarą (Šis skyrelis pradedamas Maironio žodžiais: "O, paklausykit vakarais/ Kai marių bangos nerimauja/ Ir krantą barsto gintarais/ Gelmės nematomoji sauja..."), pateikiama mokslininkų pasisakymų apie gintaro atsiradimą, duodama žiniu apie gintaro savybes, grožį ir vertę, gintaro pramonę Lietuvoje ir kt. Taip pat nurodoma plati literatūra apie gintarą įvairiomis kalbomis.

Leidinyje yra gausu iliustracijų, nemaža iš jų spalvotų, kurios ypatingai yra gražios. Šios knygos skaitytojas sužino, jog pagal spalvą ir skaidrumą gintaras skirstomas į 5 rūšis:

Skaidrusis gintaras -- viena vertingiausiųjų gintaro rūšių; vertinamas dėl savo didelio skaidrumo, gražios įvairaus intensyvumo geltonos spalvos; pasitaiko šios rušies gintaro taip pat vandens, ledo spalvos.

Flominis gintaras -- neturis švaraus skaidrumo, kiek drumzlinas, nelyginant dulkėtas, su skaidriomis properšomis; jis lengvai šlifuojamas, blizginamas.

Bastardinis gintaras -- pasižymi vidutiniškų skaidrumu ir nevienoda geltona spalva, į kurią įsiterpia juodos dėmės, tamsūs atspalviai.

Kaulinis gintaras — nepermatomas, neskaidrus, negausių atspalvių, labai panašus ne tiek į gintarą, kiek į dramblio kaulą; jis, beto, yra minkštesnis.

Putų gintaras — labiausia savo išorine išvaizda nutoles nuo gintaro; jos spalva ir struktūra primena sustingusias putas — nepermatomas, balzganos spalvos...

GINTARAS
Lietuvos auksas

Įvairiausios gintarinės dovanos vyrams ir moterims prieinamiausiomis kainomis

AMBER GUILD LTD.
80-19 31st Avenue
JACKSON HEIGHTS, N. Y.
Tel. HA 9-5855

Pasiekiama: auto iki 31 Ave. Northern Blvd. IND subway iki Roosevelt Ave. IRT iki 74 St. Port Bus iki 31 Avenue.

REPUBLIC LIQUOR STORE

JUOZAS BRUŽINSKAS
Vedėjas

322 UNION AVENUE
BROOKLYN 11, N. Y.
Tel. EV 7-2089

Atostogos Pietų Amerikoje

Salomėja Narkėliūnaitė

Iš po nakties buvo gerokai prisnigę, kai šių metų vasario 15 d. rytą, užsimovusi botus, išėjau į Brooklyno gatvių sankryžą laukti, bene pagausiu taksi, kad mane nuvežtų į aerodromą. Per naktį tvarkiausi savo daiktus ir vis skambinau taksi kompanijom, bet nesėkmingai. Jų telefonai atrodė "užimti", o aš nedrįsau eiti poilsio, kad nepramiegočiau savo rezervacijos Aero Lineas Argentinas lėktuve, kuris to pirmadienio rytą turėjo pakilti kelionei į Rio de Janeiro.

Po ilgo laukimo visdėlto pavyko surasti taksi ir vargais negalais sunkiu žiemos keliu pasiekti aerodromą laiku.

Kai jau sėdėjau lėktuve ir 300 mylių greičiu kas valandą lėkiau nuo New Yorko žiemos į vasarą Pietų Amerikoje, pradėjau galvoti apie savo atostogas.

Tiesa, tai nežadėjo būti paprastas poilsis, bet tiksliau pasakius, kaip amerikiečiai įpratę sakyti "business & pleasure". Beragindama kitus JAV lietuvius šiemet vietoje vasaros imti žiemos atostogas ir jas praleisti Pietų Amerikoje, kartu dalyvaujant ir III Lietuvių Kongrese, pirmiausia pati sau tą reikalą įsikalbėjau.

Taigi, bent keletui dienų -- nuo vasario 18 iki 21 imtinai -- būtų darbo -- pabūti Kongrese, susipažinti su jo veikla, dalyvauti jo parengimuose ir ką nors įdomesnio nufotografuoti laikraščiui.

Po to, galvojau, dar turiu visą savaitę, o ir ligi paties Kongreso dar trys dienos. Užtad ir pasirinkau pirmąjį sustojimą Rio de Janeiro mieste. Iš jo tik valanda lėktuvu į Sao Paulo, kur ir tasai Kongresas vyks.

Rio miestą turistai vadina Brazilijos miestu gražuoliu, todėl ir man buvo įdomu, viešint Brazilijoje, apsilankyti ir Rio, kuris šiemet iškilmingai mini savo trijų šimtų metų gyvavimo sukakti.

Nepabodo kelionė į Rio. Vienas malonumas buvo skristi pirmą syki gyvenime pirmąja klase. Aero Lineas Argentinas mane su turistinės klasės bilietu pasodino į apytuščią pirmąją klasę ir paskui visą kelią, kaip ir visus kitus tos klasės keleivius, vaišino įvairiais valgiais ir gėrimais. Kai vėliau teiravausi, man buvo paaiškinta, kad spaudos žmonėms ta lėktuvų kompanija visados pataiko geriau, jei tik vietų I-ojoje klasėje būna.

Su poros valandų sustojimu Trinidade, po dešimt valandų skridimo atsiradau Rio mieste. Buvo jau vidurnaktis, ir gerokai užtrukau, ligi gavau kambarį viešbutyje. Ryšium su miesto sukaktuvine švente čia jau kelinta savaitė, kai turistų antplūdis, ir be išankstinių rezervacijų nepatartina keliauti.

Man viešbutyje kambarį padėjo susirasti vienas mano buvusių kolegų žurnalistų, prieš keletą metų dirbęs Jungtinių Tautų spaudos akreditacijų skyriuje New Yorke, o dabar gerai įsikūręs Rio mieste. Rytojaus dieną jisai ir buvo mano gidu šiame gražiausiame Brazilijos mieste, o aplankyti pasirinkome taip pat vieną gražiausių turistinių vietų -- Corcovado kalną, kurio viršūnėje yra milžiniška Kristaus stovyla ir iš kur yra bene pats geriausias vaizdas į visą Rio de Janeiro miestą ir apylinkes.

Į kalną galima patekti automobiliu ir elektriniu traukiniuku. Kadangi man aiškino, jog įdomiau traukiniuku, tai juo ir vykome. O tasai traukiniukas, kaip padykusi ožka, lipo į kalną pro medžius ir uolų kauburus. Pati viršūnė yra 2,330 pėdų nuo jūros lygio. Dažnai žvelgiant į apačią, net baimė apimdavo, pagalvojus, jei taip traukiniukas imtų ir nušoktų nuo savo kelio.

Iš traukiniuko ir paskui iš pačios kalno viršūnės buvo nepaprasti vaizdai. Nenuostabu, kad turistų pilna. Bet ir patys Rio gyventojai, kai tik turi laiko, vyksta į kalną.

Kristaus stovyla, kurią dažnai tekdavo matyti nuotraukose ir filmuose, tikrovėje atrodė dar įspūdingesnė, o ypač plačiai išskėstos stovylos rankos, kurios esančios 92 pėdų ilgumo. Pati stovyla esanti 125 pėdų aukščio ir sverianti 1,145 tonas. Brazilijos gyventojų aukomis ji buvo pastatyta penkerių metų laikotarpyje.

Stovint šio milžiniško paminklo papėdėje, paminklo, kuris identifikuojamas su Rio miestu, kaip Laisvės stovyla su New Yorku, man tuoj pat prisiminė Vilnius ir jo Gedimino kalnas su pilimi...

(Bus daugiau)

New Yorke palikau tikrą žiemą.

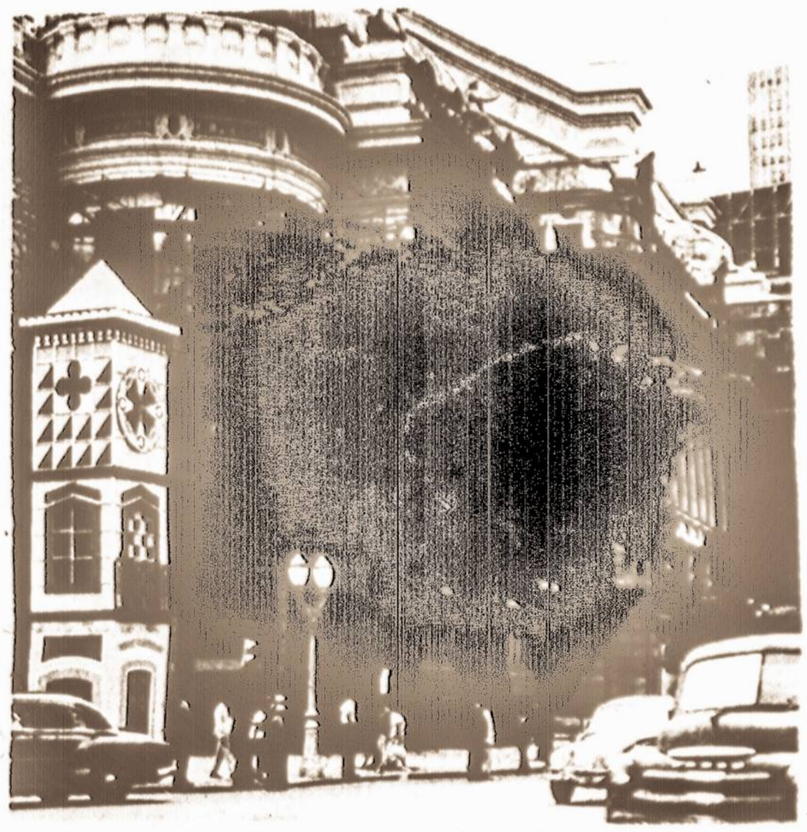

Rio de Janeiro pats vidurvasaris ir pasirengimas karnavalui.

Prie stovylos turistų niekados netrūksta.

GAL IR APIE LIETUVĄ REIKTŲ PAŽIŪRAS PERKRATYTI?

Metus Maskvos universitete, pagal Amerikos-Sovietijos mainus, studijavęs George Feifer, autorius "Justice in Moscow" apie Sovietijos teismų veiklą knygos, The Saturday Evening Post žurnale pasakoja:

Amerikiečių dauguma turi netikrovišką, nežinėlio sąvoką apie komunizmą rusuose, su daug nepagrįstų įsitikinimų ar prietaringų nusistatymų, bet maža faktų. Sovietijoje vyrauja tokio pat pobūdžio sąvokos apie mus. Ten kaltę galima suversti valdžios cenzūrai, o pas mus? Maskvoje aerodrome šoferis man pareiškė: "Statome komunizmą, nes tai veda į gražų gyvenimą ir tobulesnę visuomenę." O šoferis New Yorko aerodrome man teigė: "Kovojame komunizmą, nes jis žmones padaro vergais."

Amerikiečių sąvokoje tačiau yra tikrovės. Sovietijoj rinkimai ne rinkimai, visur viešpatauja įkyri cenzūra, politinei opozicijai neleidžiama kvėpuoti, nėra žodžio ar sąžinės laisvės, vienu žodžiu -- diktatūra. O Rytų Europos žiaurus pavergimas, arba faktas, kad visame pasaulyje visur Sovietija yra atkaklus priešas Amerikos siekimams? Tačiau vistiek klystų tie, kurie manytų, kad rusai jaučiasi pavergti ir be vilčių, apsunkinti darbu ar apimti baimės, kad dvasia sukilę prieš komunizmo santvarką, sovietų režimą, ar valdovus Maskvoje. Tokių rusų man pusantrus metus gyvenant Sovietijoj, neteko sueiti. Tikrovėje gyventojai yra palyginti patenkinti, gyvenimas jiems žymiai pagerėjęs, visuomenės nuotaika pilna vilčių, savimi pasitikėjimo ir noro tarnauti visuomenės labui. Gyventojus jau per tiek metų veikė zirzli, įkyri ir visuotinė propaganda, kad jie tiki, kad jiems, rusams, komunizmas yra geras dalykas ir žada šviesią ateitį. Daugeliu atžvilgių komunizmas iš tikrųjų rusus sucivilizavo.

Istorijoj mums žinomos aitrios, kruvinos ir pilnos neapykantos kovos tarp katalikybės ir protestantizmo. Ir ką gi? Šiandien katalikai ir protestantai jau atgyveno savo nusenusias pažiūras, kad būk priešo pusė yra "velnio vaikai". Gal po 20, ar 50 metų ateis laikas, kad rusas nemanys, jog kapitalizmas yra šėtono padaras, o mes negalvosime, kad komunizmas yra pragaro išmislas?

V.

Mirė poetas Kazys Boruta

Atkelta iš 1 psl.

rašytojo veidą. Veriančiai pratrūksta gedulingi akordai. Bičiulių pečių nešamas, karstas su velionio palaikais palieka rašytojų rūmų slenksti.

Didelė žmonių minia palydi Kazį Borutą į paskutinę kelionę. Praslenka Vilniaus gatvės ir skersgatviai. Melsvame rūke nutolsta bokštai, namai, rašytojo darbo kambarys, stalas... Nutolsta visas pasaulis. Priartėja sunki Rasų kapinių siena. Čia, greta kitų įžymių mūsų literatūros ir kultūros veikėjų kapų, tarp balto sniego geltonuoja šviežia naujo kapo anga.

— Sunku šiandieną buvo kasti šias geltonas Rasų kalnelio smilteles, sunkiau negu perskelti akmenį, geležį, -- pradeda gedulo mitingą Rašytojų sąjungos valdybos pirmininkas poetas Eduardas Mieželaitis. -- Ir sunku ne todėl, kad jas dar laiko kietai sukausčiusi žiema. Todėl sunku, kad per anksti turime dar vieną talentingą mūsų plunksnos brolį ir puikų bičiulį, romantiškų polėkių dainių ir taurų žmogų grąžinti gimtajai žemei, pagimdžiusiai ir užauginusiai jį šauniai laisvės ir kovos giesmei sugiedoti. Kartu mes degėme, kentėme, nerimome. Mus rišo nuoširdi draugystė. Bet mirtis negailestingai perkirto mus rišusius saitus. Paskutinį kartą, sako, jis padėjęs savo darbščią ranką ant neramios širdies, lyg nelikėdamas, kad ji gali sustoti. Tiek dar svajota padarytil Bet širdis sustojo, ir štai mes čia.

— Įsiklausykime į graudų šnarėjimą senų medžių viršūnėse: tai vėjas tarsi kartoja mums gerai žinomus seniai išdūsautus žodžius:

Oi vėjau, vėjau! Per anksti dar, vėjau,
tu graudžią dainą mums švilpi.
Aš viską padariau, ko niekad nežadėjau,
tiktai nepabaigiau, kaip pabaigė visi.

-- Gal būt, tu ir nepabaigei savo gražios giesmės, kaip, tur būt, visko nespėja pabaigti nė vienas žmogus. Bet tu tikrai padarei viską, ko niekada nežadėjai. Tu palikai devynias eilėraščių knygas, gražiai suverstus arimus. Tavo talentinga plunksna parašė puikius tautosakinius prozos kūrinius. Nuoširdžiai, jautriai, giliai mylėjai savo liaudį. Todėl tu niekados nebūsi pamirštas. Tu giliai ir tvirtai įaugai į savo žemę.

E. Mieželaitis skelbia mitingą atidarytu ir suteikia žodį velionio bičiuliui rašytojui Juozui Baltušiui (jo kalbą spausdiname atskirai).

Vilniaus Valstybinio Vinco Kapsuko vardo universiteto istorijos ir filologijos fakulteto docentas A. Sprindis kalba dėstytojų ir studentų vardu.

— Dar taip neseniai mes jį sutikdavome Vilniaus gatvėse. Jis atidžiai stebėjo, kaip auga mūsų miestas, ir džiugino skaitytojus naujais kūriniais. Jis buvo kupinas naujų planų, didžiulių sumanymų. Nesinori tikėti, kad iš mūsų tarpo pasitraukė Kazys Boruta. Bet liko jo šviesūs herojai. Jie žers, tarsi saulė spindulius, kilnias idėjas, mokys neapkęsti neteisybės, mylėti savo kraštą, liaudį, įkvėps dirbti, kovoti už darbo žmonių gerovę ir laimę.

-- Apie Kazio Borutos "Medinius stebuklus", "Baltaragio malūną", naują eilėraščių rinkinį mūsų universiteto studentai yra parašę nemaža diplominių darbų, ne vieną mokslinį referatą perskaitę konferencijose.

Kalba poetas Vacys Reimeris:

-- Beribis skausmas apima gyvuosius, kada tenka stovėti prie šviežios kapo duobės, iškastos poetui. Bet koks skaudus ir nebepakeičiamas būtų poeto amžino išvykimo faktas, gyviesiems palieka jo širdis, jo gyvenimo daina, kuri nuo šiol tartum prisipildo naujos gyvybiškos jėgos, naujo skambumo ir naujos reikšmės.

Kazio Borutos -- didelio ir puikaus mūsų literatūros kūrėjo darbams, liaudies kūrybinių galių ženklu žymėtiems jo romanams ir apysakoms, nerimastingo polėkio kupinai jo poezijai skirtas ilgas pavydėtino grožio gyvenimas.

Per Tėvynės toli
Suversti arimai.
Toks ir mano žodis,
Kai širdis nurimo.

-- pradeda savo kalbą poetas Albinas Bernotas. — Šias eilutes kaip gyvą poeto balsą radome neseniai išėjusios jo naujos knygos pirmajame puslapyje. Tos eilutės šią gedulo valandą skamba tarsi atsisveikinimo balsas.

-- Kazys Boruta atėjo iš tų pačių derlingų Suvalkijos dirvų, kurios mūsų literatūros ir liaudies pasididžiavimui išugdė ne vieną įžymų mūsų literatūros ir visuomenės veikėją, iš tų pačių dirvų, kurios jį išmokė plėšti gilią ir toli siekiančią vagą. Vaga begalinė, nes artojas praėjo ir išnyko horizonte, savo plačiais pačiais užguleš arklą. Jis nemirė, kaip nemiršta žemė.

Filologijos mokslų kandidatas Vytautas Galinis apžvelgia velionio nueitą kūrybinį kelią ir jo nuopelnus lietuvių literatūrai.

-- Savo šiltu ir nuoširdžiu žodžiu Kazys Boruta palydėjo į literatūrą ne vieną jauną rašytoją, savo straipsniuose ne kartą gynė pažangiąją literatūrą. Be vaisingos kūrybinės veiklos, jis prisidėjo prie Mokslų Akademijos organizavimo, kurį laiką dirbo Literatūros institute, ruošė plačią lietuvių poezijos antologiją. Hitlerinės okupacijos metais padėjo išsaugoti rankraštyną. Per šešiasdešimt savo gyvenimo ir daugiau kaip keturiasdešimt kūrybos metų Kazys Boruta suvertė lietuvių literatūroje nemaža arimų. Jo nuveikto darbo apimtį ir reikšmę kol kas dar sunku pilnai įsisąmoninti. Jo gyvenimas buvo kupinas kūrybinio degimo ir nuolatinio ieškojimo.

Gedulo mitingas baigtas. Vėl nuaidi gedulinga melodija. Pasigirsta kraupus, kiekvienai širdžiai gerai pažįstamas žemės bildesys... Tarp apsnigtų paminklų į drėgną šaltą smėlį įspaudžiama marmurinė lenta:

KAZYS BORŪTA

1905 -- 1965

Naujas kapas iš karto tampa aukšta vainikų ir gyvų gėlių kalva.

Lietuvį V. Stulgį Žarėnų-Latrelių sovchozo vedėju paskyrus Šiaulių rajone, Vilniuje einančiame žurnale Žemės ūkis buvusio vedėjo (pavardė -- Konusenko) draugas, norėdamas šį nubaltinti, paskelbė apie Stulgį neteisingų priekaištų. Žurnalo redakcija buvo priversta atsiprašyti ir bendradarbį papeikti.

Lietuvos rašytojai palydi poetą Kazį Borutą į kapus...

GERIAUSIAS
INSURANCE ir REAL ESTATE
PATARNAVIMAS PAS
JOHN ORMAN AGENCY
110-04 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y.
Telefonas: VIRGINIA 6-1800

Jack D. Reamer REAMER & SON INC. Robert F. Nark
Visokios rūšies apdrauda:
APDRAUDŽIAME VISOKIUS AUTOMOBILIUS, BET KOKIO AMŽIAUS VAIRUOTOJUS
175 REMSEN STREET, BROOKLYN 1, NEW YORK
Telefonai: MAin 4-6400, Nakt BU 7-2807

Haven Realty
JUOZO ANDRIUŠIO APDRAUDOS ISTAIGA
Patarnauja perkant ir parduodant namus, įvairiuose apdraudimo reikaluose, užpildant (Income) taksus.
ANDRIUŠIO TRAVEL BUREAU
Parduoda bilietus visomis susisiekimo priemonėmis į visas pasaulio vietas. Money Orders.
87-09 JAMAICA AVENUE, WOODHAVEN, N. Y.
Tel. VI 7-4477 Atdara kasdien nuo 9 v. r. iki 9 v. v.

WINTER GARDEN TAVERN Inc.

VYTAUTAS BELECKAS
Savininkas
1883 Madison Street
Brooklyn 27, N. Y.
(Ridgewood)
Telefonas EVergreen 2-6440
SALĖ VESTUVĖMS
ir kitokioms pramogoms. Geriausias lietuviškas maistas prieinamomis kainomis.
POLAIDOTUVINIAI PIETŪS

Sportinės nuotrupos

Edvardas Šulaitis

Lietuvos mokyklose vis daugiau rodoma dėmesio fizine kultūra. Tą patvirtina leidžiami fizinės kultūros vadovėliai ir straipsniai apie fizinę kultūrą laikraštyje Tarybinis mokytojas.

Neseniai iš spaudos išėjo knyga "Fizinis auklėjimas pradinėse klasėse." Ši knyga turi 4 skyrius. Pirmuose dviejuose užtinkama metodinė medžiaga bei įvairūs nurodymai kaip organizuoti sporto varžybas, turistines išvykas ir kt. Čia mokytojas supažindinamas su judriųjų žaidimų, lengv. atletikos, gimnastikos ir slidinėjimo pratimų reikšme bei jų mokymo metodika.

Trečiame skyriuje, kuris yra pagrindinis, duoti bendrieji pamokų organizaciniai-metodiniai nurodymai ir pamokų planai pagal klases. Knygos pabaigoje randame sporto prietaisų bei įrankių aprašymą ir nurodymus, kaip mokyklos savo jėgomis gali kai kuriuos iš jų pasigaminti. Pati knyga yra gausiai iliustruota.

Ši fizinės kultūros mokytojui labai naudinga knyga išleista 5,000 tiražu. Kaip mus informuoja, ji buvo išparduota nuostabiai greitai — per maždaug mėnesį laiko.

Tarybinis Mokytojas 1965 m. vasario mėn. 25 d. laidoje net visą puslapį paskyrė fizinio lavinimo problemoms nagrinėti. Čia duoti 4 ilgesni rašiniai ir kelios trumpesnės žinutės bei viena nuotrauka (vaizduoja beslidinėjančius Kėdainių II-sios vid. mokyklos mokinius).

V. Kamaitis, Kauno XII-sios vid. mokyklos direktorius, čia rašo apie eksperimentinę fizinio auklėjimo programą jo mokyklos IX-XI klasėse. Jisai čia iškelia eksperimento idėją — racionaliau išnaudoti fiziniam auklėjimui skirtą laiką ir visą darbą vesti atskiromis mokomosiomis grupėmis (po 15-30 mokinių), atsižvelgiant į mokinių sveikatos būklę, fizinį pasiruošimą bei pageidavimus.

J. Žilinskas tame pačiame laikraštyje dėsto apie Kaisteringą-ciklinę treneruotę. Kaisteringas, kuris yra plačiai naudojamas čekų ir vokiečių (R. Vokietijoje), yra toks pamokų organizavimo būdas, kada mokiniai (paeiliui ar pamainoms) keičia pratybų vietą ir kiekvienoje jų atlieka tam tikrus pratimus.

* BRUNO MARKELIŪNAS, inžinierius iš Blauvelt, N. Y. laimėjo 17-tas metines Thistle Class žiemos buriavimo pirmenybes, įvykusias St. Petersburge, Fla. Jis, plaukdamas laivu su savo žmona, iškovojo I pirmą vietą, 3 antrąsias ir I trečiąją. Apie tai rašė dideli tiražą turintis sporto žurnalas Sports Illustrated kovo mėn. 15 d. numeryje. Ten buvo patalpinta ir Bruno Markeliūno nuotrauka.

* VYTAS ABRAMAVICIUS itrauktas į "Chicagoland Prep" vidurinių mokyklu lygos krepšinio antrąją rinktinę. Jis yra De La Salle mokyklos krepšininkas. Šios lygos pirmoje rinktinėje užtinkamas Frank Petritis iš Holy Cross vid. mokyklos.

* J. KAZLAUSKAS, V. Kazlauskas ir Rimbergas žaidžia už St. Anthony Savings komandą, dalyvaujančią Cicero Clyde Parko vyrų lygoje.

* POVILAS TAUTVAIŠAS laimėjo I vietą Chicagos "open" šachmatų pirmenybėse, kurios baigėsi kovo mėn. 14 d. Tautvaišas 5 partijas laimėjo ir 2 sužaidė lygiomis, pelnydamas 7 taškus. Taip pat po 7 taškus sukalė Albert Sandrin ir Formaneck, bet jų koeficientas (vertinant Bergerio lentele) yra blogesnis. Didmeisteris Robert Byrne surinko 6,5 taško. Gerai pasirodė ir kiti lietuviai: Palčiauskas ir Narkevičius po 5,5 taško, K. Jankauskas 5 taškai, Rutkauskas, Ramas, Bikulčius, Karpuška pasitenkino kuklesniu kapitalu. Viso buvo 194 žaidėjai.

Lietuvoje organizuojamas devintas profesionalinis teatras, šį syki jaunimui ir vaikams. Režisorė A. Ragauskaitė pasakoja: Dar neturime savo scenos, aktorių, ir nežinome, kokiu veikalu pradėsime. Tikime, kad tai bus lietuvio parašytas veikalas, vaizduojąs jaunimo pergyvenimus. Norima suburti apie 40 gabių aktorių, profesionalų ir megėjų.

AUKOS ALTUI

Vasario 13 d. New Jersey Lietuvių tarybos suruoštam nepriklausomybės minėjime aukų surinkta, įskaitant pajamas už įėjimą į salę bilietus $551 dol.

Aukojo: Simonas Kontrimas $50.

Po $25 — Albinas Trečiokas, kun. P. Totoraitis, Kazys Trečiokas ir J. Kralikauskas.

Po $15 -- Vytautas Abraitis, inž. Valentinas Melinis, Petras Kazanauskas ir dr. Sofija ir Juozas Kungys.

Po $10 -- Vladas Kiaunė, Agota Pranis, inž. Vladas Dilis, S. Slabokas, Počiulis, Kontrimas, Karaša Norimontas, Juozas Nauragas, K. Sipaila, Vyčių kp., Juozas Leimonas.

Po $5 -- L. Jatulienė, M. Ambroze Jr., prel. I. Kelmelis, V. Tiknys, V. Borey, Newarko Liet. demokratų klubas, Rožė Simelis, Jonas Giraitis, Rožė Ambroziejienė, S. L. A. 245 k-pa Newark, N. J., A. Pilipaitis, Lengvenis, Mary Cepreckis, M. Stankienė, Viktoras Jokubaitis, P. Mačiulaitis, Edvardas Sišas, V. Melinienė, Br. Skurvidienė, Bolis Sarkenis, P. Puronas, Newarko Lietuvių moterų klubas, Vladas Surpalis ir Kazys Navickas, prof. J. Stukas.

Kiti aukojo po mažiau.

Visiems aukotojams dėkojame.

VL. DILYS, iždi.

Humoras

— Nusipirkau naują suknelę...
— Kaipgi tu į ją įlisi?
— O, jį templasi!

PIGI KELIONĖ

Vienas New Yorko gyventojas su žmona ir keturiais vaikais nuvyko į miesto centrą. Namo jie nutarė važiuoti automobiliu. Priėjęs prie vairuotojo, vyras paklause:

-- Kiek kainuos iki Bronkso?

— Du doleriai už jus ir jūsų žmoną, -- atsakė vairuotojas. -- Vaikus aš nuvešiu veltui.

— Na, vaikučiai, — pasakė tėvas, -- lipkit į mašiną ir važiuokit namo. Mes su mama grįšime autobusu.

SĄŽININGAS JAUNUOLIS

Jaunuolis atėjo pas fermerį prašyti darbo.

— Galėsi rinkti kiaušinius, -- tarė fermeris, -- jeigu nė vieno nepavogsi.

— Manimi jūs galite pasitikėti, ser, -- atsakė jaunuolis. -- Keletą metų aš dirbau pirtyje ir nepavogiau nė vienos vonios.

PROBLEMA

— Galėtume susituokti, tačiau kur gyvensim?

-- Pas tavo tėvus.

— Ką tu! Tai neįmanoma -- jie patys dar tebegyvena pas savo uošvius.

ŠAUNUS MEDŽIOTOJAS

— Aš medžiojau Afrikoj tigrus, -- sako vienas.

-- Nesąmonė, -- atkirto antras. — Afrikoj nėra tigrų.

-- Teisingai, aš juos visus iššaudžiau.

Park Florist

Gėlės pristatomos į bet kurias pasaulio vietas.

MATTHEW MAŽEIKA
Savininkas

80-15 JAMAICA AVE. WOODHAVEN 21, N. Y.
Telefonas: Virginia 9-3112

THREE JOES SERVICE STATION, Inc.

85-42 Woodhaven Boulevard Woodhaven, N. Y.
Telefonas: Virginia 6-9683

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI

JUOZAS KAVALIAUSKAS
LICENSED PENNA AND NEW JERSEY
1601 S. SECOND STREET PHILADELPHIA, PA.
Telefonas: DEwey 4-5136

CHARLES J. ROMAN
(RAMANAUSKAS)
1113 MT. VERNON STREET PHILADELPHIA, PA.
Telefonas: POplar 5-4110

STEPHEN AROMISKIS
(ARMAKAUSKAS)
423 METROPOLITAN AVENUE BROOKLYN 11, N. Y.
KOPLYCIA LAIDOTUVĖMS Tel. EVergreen 7-4335

M. P. BALLAS FUNERAL HOME
ALB. BALTRUNAS-BALTON
660 GRAND STREET BROOKLYN, N. Y.
NOTARY PUBLIC Tel. STagg 2-5043

VISI ŠIE LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI IŠNUOMOJA AUTOMOBILIUS ĮVAIRIEMS REIKALAMS

JUOZO GARŠVOS LAIDOJIMO ĮSTAIGA
231 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.
EVergreen 8-9770
Joseph J. Garszva Anita R. Garszva
Joseph J. Garszva, Jr. John A. Pauley
LICENSED MORTICIANS

VIENYBĖ

VINCO KRĖVĖS kūrinių ištraukos iš "Dangaus ir žemės sūnų", "Šarūno" ir "Raganiaus" bus vaidinamos kovo 20 d. Švč. Trejybės par. salėje, Newark, N. J., ir balandžio 3 d. Franklin K. Lane mokykloje, Brooklyne, N. Y.

Režisuoja V. Valiukas, scenovaizdis -- dail. Albino Elskaus. Administruoja K. Vasiliauskas. Vaidins: Vincė Jonuškaitė, Elvira Ošlapienė, Vytautas Abromaitis, Leonas Karmazinas, Edvardas Liogys, Vytautas Valiukas, Kazys Vasiliauskas. Vaidinimą globoja Balfas.

* S. LOZORAITIS, Lietuvos diplomatijos šefas, grįždamas iš Pietų Amerikos, kurioje lankėsi ryšium su III Pietų Amerikos Lietuvių Kongresu vasario 18-21 dienomis, yra atvykęs į New Yorką. Apsistojo pas Aleksį ir Gražiną Rannitus New Havene. Rannitienė yra Lozoraičio žmonos sesuo.

* V. MROZINSKIENĖ, woodhavanietė, gavo iš Lietuvos telegramą, kad Kaune mirė jos motina. Velionės taip pat liūdi ir kita jos duktė Aleksandra Klausutienė, su šeima gyvenanti Syracuse, N. Y.

* ELENA VAINIŪNIENĖ iš Philadelphijos, Liberty Federal banko direktorė, visai savaitei išvyko tarnybos reikalais į New Orleans, La.

PRAEITĄ SEKMADIENĮ VIENYBĖJE. - Redaktoriui Vytautui Širvydui su žmona atvykus atostogų į New Yorką, vienybiečiai susirinko Vienybės pastogėje 80 metų jubiliejaus reikalų svarstyti. Nuotraukoje (iš kairės) - Ona Valaitienė, Marijona (Strumskienė) Jokubaitienė, Ona Širvydienė, dail. J. Juodis, V. Tysliavienė, Jonas Valaitis, Vytautas Širvydas, J. Jokubaitis ir Ona Vaivadaitė.

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

VISIEMS BALFO SKYRIAMS IR BALFO RĖMĖJAMS

Išklausiusi dr. Elenos Armanienės pranešimo apie lietuvių problemas Pietų Amerikoje, Balfo Centro Valdyba kovo 10 d. posėdyje nutarė kreiptis į visus geros valios JAV lietuvius -- Balfo veikėjus, lietuviškų knygų leidyklas ir spaustuves. Balfo Centro Valdyba prašo visus ateiti talkon ir pagelbėti Pietų Amerikos lietuviui, ir ypač jo vaikams, išlikti lietuviais.

Tam tikslui skubiai reikalingos lietuviškos knygos, plokštelės, vadovėliai, ypač skaitymų knygos vaikams. Visi labai prašomi turimą medžiagą paaukoti Balfui (105 Grand St., Brooklyn, N. Y. 11211), o Balfas nugabens lietuviams į Pietų Ameriką. Jei kas žino, kur tokios medžiagos didesnį kiekį galima būtų gauti, maloněkite taip pat painformuoti Balfo Centrą.

KUN. L. JANKUS
BALFO REIKALŲ VEDĖJAS

IEŠKO

Mamerto Cvirkos, prieš karą gyvenusio Velionoje. Pranešti: Bernardui Veličkai, Jurbarko rajonas, Raudonės paštas, Lietuvą.

* Lilija ir Antanas Šateikai, brooklyniečiai, savo sūnaus Randolph Gedimino 8 metų gimtadienio proga buvo surengę vaišes, į kurias buvo pakvietę visus jo klasės draugus.

* MARGUČIŲ BALIUS, kurį LLD 7 kuopa rengia Bručo salėje Woodhavene, bus gegužės 1 d., bet ne gegužės 7 d., kaip per klaidą anksčiau buvo Vienybėje paskelbta.

* PARENGIMAI New Yorke: kovo 21 d. Carnegie International Center patalpose 5 val. popiet poeto Vytauto Mačernio minėjimas. Paskaitas skaitys dr. J. Girnius iš Bostono ir P. Jurkus Iš Brooklyno. Poeto kūrinius deklamuoja Daubaraitė-Skobeikienė, A. Dauguvietytė ir J. Boley. Programoje dalyvauja smuikininkė E. Kuprevičiūtė, akompanuos Aleksas Mrozinskas. Kovo 28 d. 4 val. popiet toje pačioje Carnegie International Center salėje bus Pabaltijo Moterų Tarybos 18 metų gyvavimo sukakties minėjimas. Balandžio 3 d. Maspetho par. salėje įvyksta plk. J. Šlepečio 70 metų amžiaus sukakties minėjimas. Minėjimą rengia Lietuvių Bendruomenė ir eilė organizacijų, kuriose sukaktuvininkas priklauso.

Brooklynietė rašytoja Nelė Mazalaitė, šiemet laimėjusi Aidų žurnalo premiją už savo romaną rankraštyje "Miestelis, kuris buvo mano".

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

VLIKo pirmininkas Vaclovas Sidzikauskas su dalimi Urugvajaus lietuvių, dalyvavusių III Pietų Amerikos Lietuvių Kongrese Sao Paulo, Brazilijoje. Dešinėje - liet. spaudos bendradarbis Albinas Gumbaragis.

S. Narkėliūnaitės nuotrauka

* VIENYBĖS SKAITYTOJAI dažnai klausia, kada Juozas N. Tysliava sugrįž iš tarnybos JAV Armijoje. Jisai turbūt Brooklyne pasirodys balandžio pabaigoje, arba gegužės pradžioje, kada sueis lygiai trys metai, kai jisai išėjo kariškai tarnybai. Šiuo metu Juozas N. Tysliava savo pareigas atlieka Berlyne. Turbūt visi vienybiečiai supranta koks tai bus didelis džiaugsmas jo šeimai ir artimiesiems, kai Juozas N. Tysliava sugrįž į namus

LAIKRAŠČIAI IR ŽMONĖS

Atkelta iš 8 psl.

laitis, bet kuo kiti tų "Rūmų" nariai prekiauja, man niekada nebuvo aišku. Aš visgi turiu vasarvietę, iš kurios pragyvenu, ir, mano nuomone, jau šiokia tokia prekyba.

Garbe susirūpinusių pavyzdžių aš turiu ir daugiau, tiesiog mane stebinančių, kad žmonės savo metu tiek energijos eikvoję tų naujųjų ateivių labui, dabar yra jų išsigandę...